

ББК 84.4Ук7-5
Г37

Книга віршів і поем лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка — про неминучість завершення земного існування і непроминуцтво духу. Автор нерозривно поєднаний витоками своєї творчості з рідною Гуцульщиною, де виріс, із традиціями трембитарів та різьбарів. Унікальна метафорика віршів Василя Герасим'юка вражає кожного читача.

Г ----- Без оголош.

ISBN 978-966-2120-00-4

4702640202

205-2007

© В. Герасим'юк, 2007.

© ТОВ «Логос Україна», 2007.

ЗАКЛИНАННЯ

*... і збуджує зоря, не розбудивши птиць
на помах крил. Шепочу на світанні:
нехай не спить любов. Нехай любов не спить.
Нехай не спить, як ліс. Його стежки в тумані*

*напружено тремтять. Від ніг, як від коліс,
відскакує каміння. І шепочу:
нехай не спить любов. Нехай не спить, як ліс,
ні вдень, а ні вночі. Від ночі і до ночі.*

*Нехай перебує тут. Нехай перебує скрізь,
де вже не буде сліз, ні совісти, ні сили.
Любов не може спати, як Бог, як смерть, як ліс,
хто б не прийшов, як я, непрошений і сивий.*

*Відлунням слів моїх видовжується мить,
стискають серце кільця літ змійні.
Любов нехай не спить. Як ліс, нехай не спить,
завмерлий у світанку омовінні.*

*Затерплий кожен корінь. Кожна віть
відкрита вітру, птаху, зірці горній.
Він зветься Чорний Ліс, бо як любов не спить,
бо він не може спати, тому він чорний.*

*Тому тремтить зоря, тому при ній тремтить,
як стежка в лісі, птах у сновидінні.
Любов нехай не спить! Як ліс, любов не спить,
як Бог не спить, як смерть у сонячній промінні.*

ОЛЕНЬ ОНУФРІЯ

Не перетворюйте в глину
творящу глину —
то не для вас.

Після втілення Бога
в земну людину
скінчився біблійний час.

Можна вибрати друга й по духу брата,
можна — політкоректно —
вкупі добро і зло.

Син Онуфрія Іван Герасим'юк
знав, як Гектор,
що вибору нема і не буде.

І не було.

Далі відомо, панове, —
щокроку, щороку.
Далі не варто.

Але і завтра
олень питиме воду тільки з потоку,
знайте, курви, — і завтра.

МЕШКАНЕЦЬ: СОНЕТ

Я в дереві жив. Ті роки — як віки,
їм ліку нема — як в землі, як у слові.
Й початку нема, бо вони — смерекові.
Скінчились, коли я, немов пелюшки,

дошки розповив. І пішов навпрошки
на поклик — чужий мій мові і крові.
В смереці є дерево смерти. Трефові
мені випадали і дами, й шістки.

І каменю я поклонився. І він
забрав мої хвойні слова, а взамін
дав первісний спис, аби ним, наче Один,

до древа життя сам себе я прибив.
До дерева того, в якому я жив.
І жити не годен. І вмерти не годен.

ЛЕОНАРДО: СОНЕТ

*(«Мадонна з немовлям,
святою Анною і ягнятком»)*

Я час його застав. З ягням зайшла
з морозу Анна — птаха прошуміла
під стелею і пробудила крила
Маріїні — два стулені крила.

«Він застудився, Анно...» — до чола
пир'їну золотисту притулила,
і ночі безкінечної могила
Різдвом була й Великоднем була.

Я час його застав. Його сліди
побачив на траві і на камінні,
в повітрі божества, у тій пир'їні,

що долетіла до Караганди
і принесла ягнятко, і донині
несе мені його ягня. Куди?

ПОЕТ У ПОВІТРІ

Батькові

Щоб розповісти про хлопчика,
який з першої половини двадцятого століття
дивиться з-за комина,
як задихається при свічці його тато,
помираючи вранці на Юра,
я став поетом, і це трапилося в повітрі,
у якому зник дзвін,
себто у другій половині двадцятого століття,
коли вирубали праліси.

А коли вирубали праліси,
тоді зафарбували відкрите серце Спасителя
на іконах Пресвятого Серця,
вже боячись не потопу,
а снігового обвалу,
коли без гуркоту і шуму
у спресованій небесній тиші
сходить на лице строгий спокій —
такі обличчя відкопали за десять днів.

А коли душа відходить без свічки,
вона в потемках нипає,
доки інша не принесе,
і в порожньому повітрі
ці суцільні поклики
упродовж доби чи століття
страшніші від покликів крові,
бо зливаються в єдину моторош,
і в короткому сні нутром прокричиш:
«Коня!!!»

Поет у повітрі,
у якому зник дзвін,
завжди нагадує наймлену плакальницю,
що голосить, сумлінно перераховуючи
заслуги покійника;
а ще нагадує допотопну фабрику на горі Піп Іван,

яка страхітливу свою утробу
із п'яти п'ятсотлітрових кітлів,
що погрозово кипіли під самим небом,
перетворюючи карпатський жереп
на ефірну мазь,
мовби ховала від самого Бога,
завше оповиваючись найтемнішими хмарами,
та хіба можна від Господа щось утаїти?!
(навіть, якщо ти найвища фабрика у хмарах);
і якимось у травні двадцять сьомого року
упродовж кількох змахів крил незримих
змолотили її громи і спалили блискавки,
і в розпанаханому хмаровинні залишилися від неї
тільки зоряні протяги поета,
який у спорожнілому повітрі
все-таки найбільше нагадує
самотню стару гуцулку,
що на камінному Греготі у заметілі
виживе без корови і кози,
але не без коня.

А коли я сідаю на коня,
я скачу верхами Чорногори
у хмарах, що пахнуть морем — дужче, ніж море;
я скачу печальними полями Галичини,
мужньо смиренними у неживому повітрі;
я скачу в цьому повітрі —
це мій р и т м ,
це ритм народжених у середині двадцятого віку,
коли немовлят ще колисали в колисках,
прив'язаних до сволоків.

А коли нас колисали повільно,
ми ніколи не засинали,
ми синіли від плачу, ми з а д и х а л и с ь ,
ми ненавиділи протяжні колискові предків;
і наші матері
мусили колисати нас т а к ,
як тікали вони, вагітні,
як бігли печальними полями Галичини
і верхами Чорногори у хмарах,
що пахнуть морем — дужче, ніж море.

Поет у повітрі,
у якому зник дзвін,
біжить з усіма за саньми,
на яких з Грегота звозять
мертву стару гуцулку;
і в неживому повітрі він остро чує,
як оглушливо біжить він у снігах,
як паморочливо задихається з усіма,
бо треба поховати, доки зайде сонце
(мовби сонце цього віку ще не зайшло);
а дорога до цвинтаря неблизька,
а день зимовий короткий,
і він біжить за труною з усіма,
і він провалюється у глибокі замети
зі свічкою в руці
і з усіма своїми задиханими видіннями,
де в найпершому маленький хлопчик
запитує гонорову темноволосу жінку на коні,
нутром кричить:

«Ну коли вже той цвинтар, коли?!»;
а вона тільки усміхається,
переливається сміхом, як весняна вода бескида,
і кінь відносить її у високі смереки,
що падатимуть,

падатимуть,

падатимуть

упродовж усього цього розвеселого життя
на цю землю,
де мусиш догнати домовину.

Щоб розповісти про того хлопчика,
я розітру на долоні опеньок
і ви не почувте запаху свічки,
бо коли задихається поет,
він покидає повітря
зі свічкою в руці,
щоб той, хто прийде після нього,
не носив при собі дві.

Петрові Мідянці

Сіли у корчмі. А Федьо — на під.
Той і в негурі вздрить: хто і куди.
Орфенюк, Баюрак. Корчмар Давид
запитально виходить. Довбуш: «Сиди».

Історичні постаті*. Крім Федя
й корчмаря. Хоча ні: корчмар — Давид.
В нього — збір, коли в землю піде гаддя,
чи то пак, *гаддє*, як казав мій дід.

Та *гаддє гаддєм*. Я не про те.
Я про трійцю руську, гуцульську, ту,
що в корчмі при дорозі план плете,
чим би ще ошасливити бідноту.

Аби пан із хлопа Дідушком не став,
бо не відав той Дідушко страму —
в Білий Черемош молоко виливав,
тому - Білий, а Чорний - чорний чому?

Від *проклятих питань* гуде корчма
і Давид робить те, що робить Давид,
а в гуцульської трійці стриму нема,
а Федьо як Федьо- спати виліз напід.

Там історію він і проспить. Але ж ці!
Ці ще вшкварять, хоча... Я ж не про те,
що попроситься Довбуш на топірці
вже у серпні... За ним Орфенюк піде

ще у цьому році... Лиш Баюрак
погуляє в цих горах дев'ять літ

* І ситуація не вигадана. *Федьо* — опришок Федір Вошук. *Корчма* — у селі Ясиня на Закарпатті, де за місяць до загибелі Довбуш зібрав найближчих.

і на страті попросить у посіпак
станіславських — сопілку. Й заплаче Давид!..

Я ж таки не про те, а про те, що трьох
цих любили, і нікого — отак, як цих!
То для польської шляхти опришок — лотр,
але ж був поет Карпінський Франциск —

мав би зватись Олексою. Та яка
вдячність польської пані? — відомо яка.
Спас Олекса опришка у пелюшках,
чи то пак, поета — для Баюрака*,

що пригубить сопілку у небесах
тих жалів, яким тісно на цій землі...
Скорбний буйвіл зі свічами на рогах
в ніч поета стоятиме на скалі.

Спас опришок поета. Поет не спас.
Церква Спаса на іншій скалі стоїть.
Та Петрової ночі завше враз-з —
з-змах сокири — гра поета злетить,

чи то пак, опришка. Гра й голова,
що в сопілку висміяла свій туск
і котилася довго, як живаа,—
вмліла панна якась — вкусила якусь.

То є, хлопе, опришки. Що в тім нове?
Четвертує кожного кат в акурат
на коронний розподіл Павла Беное:
де який виставляти тіла шмат.

Тільки голову — у Космач на храм —
як розбійник, вдихну петрівку вночі.
Без Павла — мов язичник, знаю сам:
я не могу старіти у Космачі.

* Дев'ятилітній поет бачив страту Баюрака у Станіславі, про що пізніше написав.

Задихаюся вже навіть тут, бо скрізь
де я дихав в цих горах, я чув «Аркан»!
Може, то Чорний Черемош? Чорний Ліс,
де усус воскресє — мій дід Іван?

Хто з води Черногори — одна керва —
йде у землю. А з кожним хоч ледь живим
розрахується храмова голова,
стерши простір осклілим оком рудим.

Трішки нічки-петрівки. Вдихнув — нема.
Тільки сколють легені зорі злі —
впустить протяги плоть, мов стара корчма
при дорозі на цій заклятій землі,

чи то пак, перекопаній... Де скарби!?
Між; рукою і серцем — рукоять.
Благодать, кажуть, сходить на ці горби —
безкінечна, Господи, благодать.

Чорні хлопці, Черемош вас колисав,
тому — Чорний. Він потече назад,
лиш ватажко на ніжку б не налягав:
«Не каліч мене, брате. Ти ж рідний брат...»

Хлопці, в домі Давида — суддя один.
Та приходить Довбуш — ніби не вмре.
Ніби прийде в ці гори Божий Син
й знову тільки розбійника забере.

Тріє царі гір сіли в корчмі.
При дорозі. Під зорями. При свічках.
А що далі буде, знають самі.
Скоро серпень, Олексю,— як сойчин мах.

Так у грудях млосно й прозоро, що аж!
Запах сіна бавить запах ожин.
Аж застогне вві сні на горищі страж,
бо він Довбуша любить, бо скурвий син.

Бо на світі мусить бути гуцул,
що орел 'го носив, а любов уб'є.
Йй не втекти в Трансильванію до дракул,
бо нема в горах правди, а Дзвінка є!

Та хіба я про те? — я шукав корчму.
Він ще є. Хоч вже ясно: хто і куди.
Не до мене на Спаса буде йому.
Прощавайте, опришки. Довбуш: «Сиди».

Вже я всіх пересидів за тим столом
і холодних космацьких отав діждав...
Зле ходив я під Богом, а під Федьом
з усіма все пропив і переспівав.

Не допоможуть, Олексю, мої псалми.
Ні найтяжче з прозрінь, чи то пак, похміль,
бо *гадде* — в цієї землі під грудьми —
опустив карабін мій дід Василь.

Знав Федь, чого вилазить на під —
він над ними проспить рівно двісті літ.
А вони сидітимуть — доки світ,
і наразі це знає тільки Давид.

СИГЛА*

Костеві Москальцю

Щоразу в очах олень,
який п'є воду з потоку —
тоді щось відбувається у піднебессі.
Тонким дотиком губ
все на світі приведене в рух.
Необережний крок
і гіллясті роги звіра —
тріщина перевернутого неба.
Видовжена водою,
іде вглиб —
саме так, все приведене в рух:
і стебло і камінь,
і верхи лісів, і верхи Карпат.
Саме так, щось відбувається у піднебессі,
коли олень
воду п'є.

Щоразу в очах олень,
щоразу щось відбувається зі всім на світі,
коли олень воду п'є —
навіть із запахом,
у якому ти затримався,
відчув: облава.
Але.
Але навіть коли облава,
так, навіть коли облава,
ти не забував запросити косарів на завтра,
старих косарів,
малих косарів,
сказати Анні: готуй толоку.
«Буду по чужих хатах варити
і зносити на кішню?»
«Будеш».

* Густий смерековий ліс, непрохідний.

Олень змусив знайти
велику польську валізу.
«Верету не треба — тільки файну вберю».
«Що ти все принохуєшся?»
Пахли пісенники зі стрілецькими піснями,
навіть гроші кількох держав,
і документи, і відозви провідників.
«Що ти все принохуєшся?»
І тільки запаски Анніні,
хустки і намиста
пахнули висхлими паханицями,
натиканими похапцем.
Облава.

Якщо затримався в запахові,
багато чого забуваєш,
але збагнеш:
тут тебе пам'ятають —
навіть ту молодість,
яку ти з Анною мав ось тут,
і посьогодні
вона тут, вона пахне,
втруtilась навіть
у малюнки моху на скелі.

Одна лише сигла —
поза нею.
Темна вдень, як вночі.
Там не чути, як олень воду п'є.
Там ніколи не думаєш про молодість.
Там про облаву думаєш, як про телицю,
що забігла туди і не вернулась.

Ввечері підкрадешся
і сховаєш валізку на дальній стайні,
де літує маржина,—
може, не залізуть у ясла корові.
«Та ж вона пожирає матерію».
«Знаю — з'їла мою сорочку».

Тому:
валізу в ясла — на мерву,
а зверху гній,
а на гній — знову мерву,
а на мерву — траву корові.
Не буде худобина длубатися в гною.

Щоразу в очах олень.
Щоразу щось відбувається у піднебессі,
коли олень воду п'є.
Роздуваються незримі ніздрі
в тебе над головою,
щось відбувається навіть у запаху,
в якому ти затримався,
відчув: облава.

А коли все трапиться на землі,
ти завернеш таки до стайні
і встигнеш побачити,
як на скелі
проти сонця
павучок спілітає
образ Богородиці,
і побачиш, як дожовує корова
Аннину хустку шалінову.
«А папір же не їсть холера!»
Кинешся, як мішігіній,—
куди воно все поділося?!
Олень воду п'є.

І коли добіжиш нарешті до сигли,
до своєї нори,
одразу ж упізнаєш
на важкому гіллі смереки
Аннині хустки шалінові —
як це їх занесло сюди
за стільки кілометрів!
Що за мара?
Що за планета?

І рука тягнеться — перехреститись,
піднімаючи погляд до неба,
аж на тонку
дівоцьку бинду Анни — стрічку барвисту,
що обхопила верхівку смереки —
не відпускає.
Вже не земна.
І ти спинишся.
Отак: спинився і все.
Тримаєш зброю.
І не принохуєшся.

крук

(Із циклу «Сім віршів»)

ти поет
ти літаєш
навіть нині

ти живишся щоб літати
нині чим
усе струпішіло
кажу ти крук

кажи чому
гинеш від омерзіння
ти ж крук
перетравлюй падло

ти ж поет
живишся
щоб
літати

* * *

Цілюючи дах дзвіниці,
летиш на серпневий степ.
Твоєю слиною птиці
язик мій не перетерп.

Як осінь твоїм волоссям
повіяла з темноти,
сказав їй: «Прийди, як осінь».
Шепочу тобі: «Лети!..»

Ти будеш за перевалом
і літ лукавих, і слів,
де світ не буває вдалим,
мов сам він себе створив.

А є тільки кров і легіт.
Невловно на зір і слух
ти навіть камінний Грегіт
під мохом приводиш в рух.

А ліс тобою, мов клавіш,
затоплений у блакить.
Під музику відлітаєш,
а музика не летить.

Бо їй у зграю не треба —
їй треба у змрок печер,
щоб якнайдалі від неба
трубив мій нерв — трупний черв.

Ще буде її замало.
Ще буде її обвал.
Побачиш за перевалом,
що музика — перевал.

Не треба тобі у зграю,
не треба на світі цім.
Я долю не проклинаю,
і я за все відповім.

* * *

Ну хто ж, як не Хоре, порозвіяв твої чорно-сині?
Й завмер, і роки прошмигнули,

й дивлюся — нема.

Скінчилось кіно — ти зіграла в сорочці зі скрині,
і згини на вічних полотнах стояли сторчма,

і в пам'яті закарбувалися — все поламали
і стерли...

ні, крім чорно-синіх — їх визміїв Хоре!
Порозповивали безумні свої кримінали
і позаплітали — і смертному дивом
здалось.

Що далі? А далі ти вийшла під білі вітрила!
Невже на Стамбул? Розповий чорно-сині — і вже.
Творила в сорочці зі скрині — ти що натворила?!
Ми все переплутали. Хай тебе Бог береже.

Ти знаєш удосвіта храми, як знає черешня.
Ти любиш цей край сновидінь. Ці одвічні жалі
розвіюєш танцем по світу і юно смієшся
над нами й над тими, що ждуть свого часу в землі.

Ну ким, як не Хорсом, навіки відкинуті плечі,
розправлять для нас полотно — те, що знало ріку
і пагорби знало.
Прости, якщо можеш.
Для втечі
тобі
я навмисно мелодію вибрав легку.

Ідуть прокажені. Леправі не можуть не йти.
Один — щонайменший — стеєю твоєю переступає.
Його не запитуєш: хто ти, бо знаєш, хто тї.
Бо є в нього ангел — в такого, ти думав, немає?

Ти думав: хоч нині не треба оцих в самоті.
Найменшого просиш: хоч ти не дивися на мене.
І він опускає зіниці свої золоті,
бо в нього є ангел — ти думав, також прокажений?

Та хто ще поткнеться сюди, де гуляє братва,
хто цих заховає в тумані на ратному полі?
Хто з хворою кров'ю летить під зорею Різдва,
якщо опускає зіниці найменший в юдолі?

Дзвінки у туманах, як в богослужіннях, звучать,
коли наближається
Вірую...

Що ж ви, сараки!
Ви ще на землі, де іще не пройшла Благодать
Господня... І доки несете дзвінки Благодаті,

вам треба іти. Бо леправі не можуть не йти.
Йї не можуть вертатись. Лиш ангел вертає додому.
Він ангел найменшого, то ж не питає, хто ти.
Він Господа бачить, заплющивши очі малому.

ПАВУКИ ПАМ'ЯТІ

(Симетричний триптих сновидінь)

I

... І рука, що уві сні затерпла,
згадує на спротив мисль нагу.
Сіна верхового срібні стебла
стежку вітру пишуть на снігу.

Чув і чую: фрела і тилинка...
Це така вже музика — сповна.
Сіна верхового стебелинка,
не вернусь у верхові сіна,

звідки, вітром вирваний азійським,
я лечу, як той зловісний птах,
що кружляє над полеглим військом...
Вірші, тілом білим на снігах

писані... Лиш на такі скриптури,
на страшні і вірні письмена
мітить око хиже і понуре —
на отих, що підняли сіна

верхові й лягли в сніги високі.
Вітром вихоплений в мить лиху
і занесений в їх вічний спокій,
я зостався з круком на снігу.

Вдвох живі на всю затерплу тишу...
Я волів бодай вовків виття
з тих снігів, де срібні стебла пишуть
схоже на прокляття вороття.

II

... І слово не спалахне,
бо хиже воно й дочасне.
Крізь мене у тьму шугне,
у нетрі, як сарна, шасне

крізь мене, глухого, для
панічного сну — світитись!
Лиш серце моє здаля
прострелить дробом копитець.

Ще вгледжу, як порина
в дерев верхів'я кудлате,
мов ласиця, а вона
кусає лише на свято.

Не зникни хоч би з очей,
бо в мене Трійці не буде.
Прости празникову чернь
за спрагу твоєї труги.

Без тебе, мов без лица,
тікаю від долі й туги,
й від тебе, як від ловця,—
не буде ловитви вдруге —

цієї погоні вспак,
цієї втечі губами.
Засну, розтисши кулак
з пальцями-павуками.

III. Сонет

Мій ангел — вогонь,— прошепочу услід
повітря, що відблиск його видихає
з отроцтва мого, де мій ангел читає
сни смерти — смерековий запах санскрит.

І жінка виходить з високих воріт,
в ногах мого ангела хвойно сідає.
Крім запаху в світі отроцтва немає,
де ангел палає, холодний, мов лід.

Я знаю той холод отроцтва — до дна.
Я знаю ту жінку отроцтва. Вона
з безсмертного леготу вихопить те лиш,

котре хоч почувеш, але не збагнеш —
лиш димом дитинних кісток обів'єш.
... І вже не проциндриш і не промерфелиш.

СТИЛІЗАЦІЯ: СОНЕТ

Я прокидався дальнім. І зумів
щоразу не приховувати збитки,
бо музика тоді — не знаю звідки —
з'являлась, мовби здвиження років

проклятих, не моїх, та я прожив,
здається, кожен і на те мав свідки —
залізні пальці музики — до клітки
страми був кинутий, тому вцілів.

Возили на розшарпаних підводах
мене по цих базарах, цих торгах,
бо та земля, де перехопить подих,

кружляла вже над головами. Страх
отверз отроцтво, і вселенський протяг
куйовдить шерсть, залежану у снах.

СОВА

(Із циклу «Дев'ять віршів»)

Спочатку стихають вівці,
потому пси,
і тоді у нічному лісі
чути сову,
хоч переслідує від самої полонини,
заважаючи нести кров,
щокрок піднімаючи її
до себе,—
кажуть: вие сова —
понура посередниця в покликах крові,
бо вона там,
де вона є,
а нас немає.

Я одягав маску вівці,
а пізніше маску пса,
щоб не чути її голосу,
і тому тепер
серед ночі,
я нічого на світі не розумію,
і душа корчиться змією під списом,
мовби ухиляючись від нагадувань сеї пташки,
чим насправді оплачуються
свобода і поезія,
і тому тепер
прошу Бога,
аби швидше закінчився ліс.

Я Господа прошу, сово.

* * *

Кров запікалась на кігтях,
земля зимувала на лапах,
крізь ніч колісниця гриміла,
свистів батіг на хребті.
Я тебе тьмі не поверну —
я готував, як замах,
твій переписаний образ
голосом у темноті.

Я смиренню не вчився
в ангельської худоби.
Богом не називаю
сонце, місяць, зорю.
Вовка не викликаю
з ночі, з мови, з утроби.
Я тебе відшепочу.
Я не знав, що творю.

Кінь весільний у водах
несе тебе на верховітті —
барвінком пахне і тихо
співають сиві жінки.
Я музик поскликаю,
стомлених в тім столітті...
Гуцульської! Вічні гості
Крізь ніч ідуть навпрошки.

* * *

На весіллі раптом заголосять.
Третя річка проковтне ключі.
Діви із розпущеним волоссям
над мерцем заплачуть уночі.

Молодий — попереду! У схлипи
б'ють копита. Ігри і пісні.
А за ним, на конях — смолоскипи.
Й Молода стрічає на коні.

Він рамено праве поцілує
старцеві. Й застогне Молода!
Він є Князь. Вона його роззує.
Нас не видко — мов несе вода

крізь туман труну... О діви, діви!
Він є Князь. У ваших водах спить —
ще в утробних чує ваші співи
й стогони... Допоки молоді ви,

нить жива, тому що рветься нить.

НІЧНІ КІОСКИ - 93

Тарасові Федюку

Згорають. Як завше. Як мовиться, так на роду
написано. Ким і навіщо? І як, по якому?
Згорають *циклічно* — румун* говорив. А потому
залізні, смішні легіони зберуться в аду.

Залізна Острога, за твій літургійний летарг,
за ніздрі вологі твоїх кобилиць і туманів
заплачено стільки малих і великих Іванів,
що це вже, здається, нікому не тисне на карк.

Згорають. Порожне, понуре повітря вдихнеш,
яке піднімає над твердою, Залізна Острога,
лиш мертвих. До ранку дожити б. А як? До якого?
Євбазом** нічним до нічного кіоска бредеш.

Минаєш будинок, де жив Параджанов. Євбаз
навколо. Осінній євбаз у кривавому злоті.
Трамваям досвітнім кидаєшся вслід, мов кінноті,
що мчить від Софії — крізь морок, і мозок, і час.

Залізна Острога, до ранку ще пару годин,
і вершник розтане —
останній залізний, досвітній.
Боги кам'яні, золоті, дерев'яні і мідні
прийдуть до кіосків нічних, аби ти не один.

Ще й душу, недобитки, ніби зійшли з вишини,
поможуть нести тобі — тут, на євбазі осіннім.
Шепочеш в імлу,
задихнувшись різким омерзінням:
«О Діво потоків, полотна стрілецькі згорни».

*М. Еліаде.

**Єврейський базар — район Києва.

Згорають. Як завше. Циклічно. Слепе і слабе
повітря заліплює вуха — і спасу немає.
У цьому повітрі настільки вже не вистачає
стількох, що нема і тебе. Вже й не треба тебе.

І навіть того, хто прокинеться завтра з отав
твоїх сновидінь на горі — в небі третьому — білій,
куди не проникне пронизливий
погляд рептилій —
незмигний, мерзкий, що справіку усіх увібрав.

Згорають, аби відпустив цей коханий пейзаж,
а вас, мої любі, не збила верхом або низом
кіннота з кіосків нічних — Аполлон з Діонісом
на Галицькій площі*,
що зветься євбаз, бо — євбаз.

В кривавому золоті, в млосній, задиханій тьмі,
де ті, що, як завше згорають,— згоріли. А з ними
у вас щось відмерло. Тому ви тепер невразимі
у цій кам'яній, дерев'яній і мідній страмі.

Цілуєш порожнє, понуре, пекуче. А все ж
вогонь вже не страх — на євбазі, вночі. І крім того
вже зовсім нестрашно й недовго,
Залізна Острога,—
ти ж знала, хто ким заплатив, де кого підбереш.

* *Галицька площа* — давня назва площі Перемоги.

* * *

Ти кажеш: нині день наш такий.

Нехай буде як буде.

Я кажу: днина така сліпа. Котрусь не переживу.
Я кажу тобі: куля сліпа.

Котрась потрапить у груди.

А вона сама, ніколи сама не падає у траву.

Ти кажеш: я тебе не люблю.

Цей день сама перебуду.

Ти кажеш мені: в пустелі пустель я сьогодні одна.
Я кажу тобі: в пустелі пустель

сьогодні багато люду.

Ти кажеш мені: в пустелі пустель

самота не страшна.

Ще трава легка, та важка роса згинає нас.

Нижче.

Нижче.

Я кажу тобі: доля сліпа. Ти кажеш мені: іду.

Ще трава легка, ще роса важка,

ще сліпа біля скроні свище,

а вона сама, ніколи сама не спиниться на льоту.

* * *

Під гору тягнуть сіно коні.
Забило дух.
А в коней китиці червоні
звисають з вух.

Батіг по спинах їхніх скаче.
Свистить батіг.
За двох

одне лиш око плаче
в одного з них.

А що мені у тому оці
від китиць-птиць? —
пливу у нім на лівім боці
між трьох зіниць.

Пливе батіг над головою
на три зорі.
Я випливу.

Я ще постою
на тій горі,

де скине копитом обору
мій коник-птах,
й підемо ми в Яловичору
по тих зірках.

Там, коню, гоїться наспинне
за три версти.
Там гинув ліс.

Там кожен гине —
лише б дійти.

Я сни розкакую коневі.
Короткі сни.
Рудому кожному рубцеві
його спини.

Руда баюра б'є в коліно.
Забило дух.
І золоте,
прокляте сіно
звисає з вух.

СЕРПЕНЬ ЗА СТАРИМ СТИЛЕМ

Ігореві Римаруку

Триває птаство у моїх зіницях
аж до світанку. Музика терпка
Стефаника і Миколайчука
збережена, як бринза в бербеницях,

у цих серпневих днях. Я став незлим
поденником — між батогом і гаком.
Я став холодним під солярним знаком,
що різьблений на сволоку одним

із прадідів. Світає спершу стан
птиць, що перетривають у світанок
чи тільки в слово, і воно — Стефаник,
а, може, легіт лиш, і він — Іван.

На шкірі краю — сироти. Не так.
Це тільки дрож до серпня, млосьть до рання...
Мов прадіди у днину поминання
помоляться й танцюють на гробах.

У серпні сплет їх рук тонкий, мов нить,
а доторкнешся — і руки не стало.
І дивишся незмигну, як муравлик
скоцюрбленим мізинцем дріботить

спокійно, заклопотано... Куди?
На світі цьому тільки він і знає.
А ти, поденник, ти на шкірі краю
тамуєш трем, гадаючи, що ти

легкий до танцю мертвих і живих —
мов серед ночі переплутав стежку
і, вихопивши з ватри головешку,
із криком пастку ангелів оббіг.

З тобою бігли сіроманців сорок
і сорок левів, бо солярний знак
на сволоку

прочитаний не так
тим, хто до ранку дивиться на сволок.

Ти що це твориш у житті ч у ж о м у ? !
То пастка танцю. То пімстливий ритм.
Не має свого карбу пілігрим
на сволоку в солярнім знаку дому.

Лиш виміється музика терпка
у серпні, гейби у потоці килим.
У серпні за старим числом, за стилем
Стефаніка і Миколайчука.

Я знаю: в серпні в нас холодна твар.
І ті, що йшли на смерть, прийшли й заправлять
у тої, що ридає. Воші давлять
об стіл: «Клади на стіл його кептар!»

Я вирізьбив цю твар. Мов зрушив прах.
Прийшли б вони в сльозах, та, що ридає,
серпневі ночі ці повивертає,
як вивертали кептарі в дощах:

щоб вовною — у хмарі, вітрі — крізь
грозу, що вранці сива, аж сирітська,
щоб вовну першу, ту, що зветься м і ц к а,
погладив ти, мій Господи, навскіс.

І скинеться в зніцях птаством пуста,
і на світанку вирветься з зніць,
і музику, як бринзу з бербениць,
до губ несучи, мов після душоубства.

Немов стікає не з небес, а з ран
удосвіта — крізь вовну — голосами,
що в серпні задихаються над нами.
Не так! Це танець лиш, і він — Іван.

Найтоншу свічку від с т и х і ї
в сорок
на Стрітєння я вперше посвятив —

до Спаса, до моїх серпневих днів.
Та в ніч із понеділка на вівторок —

на великодний випали сніги
й карпатські храми замело під ранок,
мов до Різдва воскрес...
Це знав Стефаник.
Це стан стихії. Стиль її слуги.

Сніг перейшов у дощ, в грозу... Вночі
заметушились ті, що йшли зі свята.
Є звичай предків шкуру вивертати.
Обагрену — здалося при свічі

свяченій... Захисти і відпливи
в цих водах! Серед ночі заховай цю
нечисту міцку... Згасни серед танцю!
Тікай від пастки мертвих і живих!

Найперший промінь врятував, як гріх,
з тьми вихопив серпневий вилом лісу,
цю музику терпку. І я підвівся,
немовби за наказом: до своїх!

ПОЕТ У ПОВІТРІ

Я веселку Свою дав у хмарі,
і стане вона знаком
Заповіту
між Мною та
землею.

Буття, 9.13

ти крук
Ной тебе випустив першим
перед голубкою
голубка після тебе вилітала тричі
кажу ти поет
кажи коли
спливають велетні
із розплющеними очима
кажеш це потоп
це стосується навіть блаженних
бо декотрі
назавжди залишаються
у повітрі

але і повітря стало водою
кажу ти поет
ти вилетів перед голубкою
ти полетів першим
ти літав перед найпершим Заповітом
кажеш це веселка
це стосується навіть мертвих
бо декотрі
назавжди залишаються
в повітрі

коли повітря сходить з ума
коли
повітря
сходить
з ума
кажу ти крук
і це нарешті стосується
тільки тебе
о це досконала катастрофа

РАНКОВА ПІСНЯ В ПАРИЖІ

Хто тебе терпко нагадує? Тільки мій край.
Все відбувається в крові. Й нічого не вдієш.
Більше збагнула від мене. Та не розумієш
всепроминання воскового. Не проминай.

Не проривайся з аорти, коли ти не спиш
у літаках, коли коней женеш поїздами.
Наше повітря — із нашої крові — між нами.
Хто тебе терпко нагадує? Тільки мій вірш.

Хто я без тебе? В сутінках досвітку — віск
вен,
вій,
слів...
Жовте іржання на колії ранній...

Не проминай. Порятунок останній — в згортанні
крови,

в згортанні небес над долиною сліз.

ЗМІЯ

(Із циклу «Дев'ять віршів»)

Тут, на землі, виткані ми, мов килими, —
так я писав, так пізнавав рідний узір,
той, що скидав я від страми тут, між людьми,
тими, що знав кожною зі скинутих шкір.

І на паскуд є, кажуть, суд. Не відповім
ані чужим, ані своїм. Все — затаю.
Знав, що ховав, бо помирав у тридцять сім.
Бачив межу. Бачив чужу. Бачив свою.

Серце мовчить, Господи мій, все — з голови,
як з-під поли.
Вкотре узір скинеш, зміє?!

Тут, між людьми,
шкіра змії, голос сови —
тільки й мого тут, на землі, доки я є.

* * *

Я звертаюсь до тебе,
але не в присутності слуг,
що встелили цю твердь
ненаситним, прислужливим слухом.
Що даровано грішникам,
те не прощається слугам.
Але той тебе викаже, хто онімів і оглух.

Я звертаюсь до тебе
німої, глухої до слів,
що встелила це небо
голодним,
погрозливим зором.
Що даровано в сяйві тобі,
не прозріємо хором.
Але той тебе вистежить, хто просвітлів і осліп.

Я звертаюсь до тебе,
як лунчина — ветха трава —
перестояне сіно,
що й марга охоти не має.
І якщо на цій тверді
під небом оцим убиває
ця любов,
доведи своїм слугам, що ти нежива.

ВЕРХАМИ БІЖИТЬ

Мирославі Лазаруку

Коли сонце зайшло і Черногора спохмурніла, тоді
самими верхами біжить,
в е р х а м и б і ж и т ь .

На голих переблисне в кілька сонць і місяців,
а в верхів'ях найвищих лісів
то цимбалами перестрибує,
то скрипкою задихається,
а на скелях з-поза хмар і м'ятних сновидінь,
від яких плугаєш запахи і дні посту,
вівкне над вітрами і стежками змії.
В е р х а м и б і ж и т ь .

Над проваллям у жовтих вихорах верещить
вже з іншого часу,
коли сімдесятилітня мати мертвого Святослава
впала на замінованого сина,
і разом вони піднялися в небеса.
В е р х а м и б і ж и т ь ,
с а м и м и в е р х а м и б і ж и т ь .

Забігає в часи, які настануть, і звідти
засліплює раптом випадкову колибу,
і ми тої миті в тій колибі,
у світлі, якого іще немає,
знанацька підмінюємо собою привидів,
притьмом розтиражованих ущелинами і хащами.
В е р х а м и б і ж и т ь .

Вже на румунському боці біжить,
а ти повертаєшся в себе знехотя,
влазиш невпопад,
мляво молишся,
молитву згадав, чужу флінку?!

Протри очі!
В е р х а м и б і ж и т ь .

А потім перестрінеш десь там колись там,
гадатимеш: Волос астральний — пастуший Бог,
а ти перестрів сам себе!
Змалку звик до нечистої сили — оком не змигнув.
Але ж в іншій ущелині — знову ти.
А хто це зненапала через десять років на Костричі
в імлі вечірній?
А чи не ти літ отак через двадцять
в імлі на землі —
молодший сам від себе рівно на двадцять літ?!
Не змигнеш чи склепити повіки не зможеш? —
нині в цьому краю і привиди зістарілись.
В е р х а м и б і ж и т ь ,
с а м и м и в е р х а м и б і ж и т ь .

Ох, Марічейко, озеро Марічейко!
Льодовикове око Чорногори,
високе крижане пристанище
летаргійних самогубців —
вічних підсобних на фабриці граду
за блискавками і громами,
диявольська фабрика граду
з ім'ям священним, усіма губами приголубленим,
видихнутим самим пеклом
з нетутешньою ніжністю і печаллю...
О Марічейко, Марічейко,
в е р х а м и б і ж и т ь .

Доки добіжить до тебе і кинеться в тебе,
скільки повітря спалить!
І ми падаємо
в ті повітряні ями небесні
догори дригом — аж туди,
де всі дими полонинські сходяться в один,
і ми витягуємось у диму долілиць,
невіддільні від диму, дим,
а ватри палають під нами,
і ягнята палахкотять під нами, і зорі млосні,
і два Черемоші: Чорний та Білий.
В е р х а м и б і ж и т ь .

Нарешті ти заповзасш димом
у свою загублену чи нагло покинуту плоть,
І не знаючи, де там примостити Божий Докір,
знову молишся, ще не віджививши
губи й коліна —
тільки б не переплутати ні дня ні ночі,
щоб нікому не наблизити смерть,
змінивши своє минуле,
тільки б не занести зайвого неба,
щоб самому не кинутися у Марічейку,
о Марічейко,
не розтопивши кригу твоїх грудей.

В е р х а м и б і ж и т ь ,
с а м и м и в е р х а м и б і ж и т ь .

* * *

Чуєш мене? Багряні захід і схід
пізньої осені. Ти і вона — прозорі.
Грегїт стоїть проти неба — темний, як міт
про полеглого Бога в небеснім зворі.

Інші верхи розмиті у небесах.
Хмарами, як бав'єнками, перевиті.
Грегїт стоїть проти неба — темний, як страх
богоборця в обагреному лахмітті.

Чуєш мене? Прошвою голих віт
горне повітря нас перейняло — доти,
доки стоїть проти неба Грегїт. Стоїть
проти кривавих небес — Мертвого проти.

Остро осінньо скрипить небесний васаг.
Коні закляття мого рвуться до брами! —
з Грегота добре чути! — навіть, як птах
пахне волоссям твоїм між небесами.

Чуєш мене?
Нас відпущено в доли зійти,
Прошву господню — лагідні, голі віти
лиш відхилити, лиш від губ відвести.

І відпустити.

* * *

Гудуть печери із осінніх гір
у ніч на Дмитра.
Відлуння на присілку Ваштешір:
орган і цитра.

А де трембіти родовий мотив?
А де флосери?
гудуть печери кам'яних верхів,
гудуть печери.

Це все вітри осінні. Це вітрів
органний почерк.
Вони в печери кам'яних верхів
заграли з ночі.

Але настане передсвітня мла
і тиша строга.
Печери кам'яні заллють світла —
таємні в Бога.

І осінять вони з осінніх гір —
небесних статуй —
удосвіта присілок Ваштешір —
як труп заклятий.

* * *

Леонідові Талалаю

Старовинні світанки осінні впадковуєш ти
на землі цій, де честь успадковується, як безчестя,
де удосвіта чути, як риють цю землю кроти,
й теплу глину кидають на тебе.
І не відшкребешся.

А чому вона тепла на змерзлому схилі гори?
І чому це кроти увихаються, як серед літа?
Може, в снах твоїх предків палають
купальські ватри,
і купальським вогнем листопадова глина зігріта.

Він прорвався з їх вічного сну
й підхопив з темноти —
у стрибку —
їх волосся і плечі в небесній пороші...
Ти стрибаєш за ними дізнатися,
де ти — це ти:
в цім краю,
в глині цій
чи у вогнищі жертвоприношень.

Але снігом запахло... І — сіном, опеньком, конем!
Знову — сіном, опеньком, конем.
Значить, гори — під снігом.
Значить, хлопці, бігом!
Часу мало.
Рятуйтеся бігом.
Замете в гори стежку —
прищемлений зорями нерв.

Глина стежить за вами —
податлива, тепла, важка —
із землі, підігрітої пеклом
в купальським натхненні,

з темних оргій кротів, що ввихаються,
як навіжені.
Не було ще такого — не оргія, а толока!

Але вам — на вершину.
Невже на єдину — для всіх?
Там ніхто не питає: ви діти калини? трепети?
Буде сніг верховий.
І цю планку ви, хлопці, зіб'єте.
... Пахне снігом, опеньком, конем,
доки видихну: сніг.

* * *

Гори, де був я молодим,
я називав тоді білими.
Білі верхи,
срібні стоги,
сиві сіна верхові.
Той, хто косив,
той, хто сушив
трави, котрими любили ми,
тоскно стеріг мертвих, коли
там заблукали живі.

Плечі твої,
груди твої -
у полотні домотканому.
Губи твої
вітер веде,
сине волосся зди́ма.
Нашим рокам —
тим, коли там
в сивому сіні блукали ми,—
не відійти
тут, коли ти
кажеш: наступних нема.

В наших роках,
як в блискавках,
рветься отара до урвища!
Ти на коні
скрутиш її
і проведеш по краю.
Доки громи
гострої тьми
горні горіхи розлушили,
ти на коні
у полотні
посмішку несла свою.

Білі мої, що ж ви знялись?!
В небі комонних покинули...
Там зруб за зруб, білі мої,
стерлось життя о блакить...
Ну хоч її,
білі мої
не покидайте у білому.
Білі мої —
тільки такі.
Може, тому й не болять.

ЄЗАВЕАЬ

(містерія)

... 1 ніхто не скаже: «Це Єзавель».

2 Царів, 9:37

1

Скажи, моя радосте,
як починалося для нас
останнє століття?
Кожна остання любов
відкидала нас на кілька віків,
і тепер ніхто з певністю не скаже,
в якому ми часі,
і тому цікавимося
початком.
Який, моя радосте?
Мовчиш?
Я знаю, який.

2

Молода буде цілувати всіх.
Вас, найменших, витягли із-за комина,
виставили на припічку, витерли шмарки,
обмили обличчя,
бо Молода буде цілувати всіх.

Вона заходить у кожную хату,
Вона заходить із друзками
і тричі кланяється,
і просить на весілля.

Ти задихаєшся — вона вже заходить,
вона майже така, як на кахлі,
тільки трохи менша,
бо на кахлі вона більша від хати і коня.

Ти задихнулася — вона над тобою,
вища за все на світі,
вся - в биндах барвистих
і з височезним чільцем — над очима.

Навіть не видно хусток,
але вони відбиваються на стінах і на скелях.
Тут і скрізь.
Вона просить на весілля.

Вона цілує.
Її руки холодні, як лід.
Її вуста холодні,
її поцілунок пече.

Палахкотить на щоці.
Відкидається від запізнілого видиху,
як червона китиця,
і повертається назад.

І хочеться колисатися з ним, заплющивши очі,
і хочеться з ним кудись заховатися
і порозмовляти пошепки,
але поруч за комином — братчики і сестрички.

А з кахлів усі дивляться
просто в лице.
І сльози, і світишся
не тільки ти.

І ти будеш Молода.
І проситимеш на весілля,
але не цілуватимеш усіх.

А з того поцілунку
починається твоя пам'ять.

Якщо довго шукати жанр,
неодмінно дійдеш до казки.
І в середині двадцятого століття
ми виростили на казках про царівну,
в якій все погано починалось
і дуже добре закінчувалося.

Ми знали, що вона вигадана і вимріяна,
і тому дуже їй вірили,
бо хто міг її замінити?
З якої казки?

А якщо царівна зі Святого Письма,
то хіба це казка для віруючого?
І хіба підлягають найменшому сумніву
всі її неймовірні злочини?
І хіба не може бути
дочка сидонського царя
і дружина сьомого царя Ізраїлю
найпідступнішою царицею богообраного народу?

І хіба не вона —
єдина смертна під сонцем —
доведе безсмертного пророка Іллю,
безстрашного громовержця Старого Заповіту,
що той проситиме в Господа смерти,
доки не збагне
божественність *лагідного леготу*,
а не караючих блискавок?

І хто на землі крім неї
допоміг би таке пізнати?
І хіба тільки несамовитому тішб'янину?

Ти не помічаш мене,
як туриста, що в забр'юханій спортивній одежі
переступає поріг церкви,
де в кутку ти принишкла у святкових запасах.

Як я хотів, щоб тебе не помітили!

Я видурював тебе серед ночі з хати
в самій лише сорочці білій
і ховав на черешні розквітлій —
тремтливу, ніби в снігу на вітрі...

Як я хотів, щоб тебе не помітили!

Я навчився не помічати тебе так,
як уміли тільки полонинські.
Я збагнув це одної осені сто років тому,
бо в той день, коли вони зійшли з полонин,
були перші вечорниці з музиками й танцями.

І вони прибігли, не вспівши з себе скинути
довгі полонинські сорочки, залосні,
випарені в жинтиці,
що стояли лубом,
не пропускаючи ні дощу, ні вітру —
так і примчали з усім бляєнням і трембітанням,
із ревищем рогів і вовчим завиванням —
прилетіли, здичавілі й задимлені!

І хіба могли вони знати, що дівча,
яке вперше прийшло на забаву
у найбільшій на світі сорочці
і найновіших запасах,
зробить ватяними їхні ноги —
та це ж і ведмедем карпатським не під силу!
І хіба могли вони закружляти тебе в танці
з усім своїм димом і гуркотом!

А ти пожирала їх поглядом,
а вони тільки скоса позиркували,
збившись до купи, як вівці,
і шепотіли мені на вухо: «Ади яка!»
І хоч би один поцікавився:
хто я такий і звідки!

І хіба тут будеш хоч би проклятим поетом,
коли їм абсолютно байдуже,
з якого я краю і з якого сторіччя,
бо навіть вони, полонинські,
не сміють запросити тебе до танцю.

5

З полонини Кознески і ні з якої другої
вся Черногора мені — як розповита...
З кожної полонинки,
з кожного верха
бачу на полонині Кознесці двох.
Стаю на скелю,
за яку зайшло сонце,—
бачу першого.
Це володар Кознески,
великий газда Повх.
Він дивиться на свої отари —
дивиться на дочку свою зеленооку.
Стаю на скелю,
з-за якої зійде сонце,— бачу другого.
Цей чорноокий бовгар з Прокурави,
це твій тато, жінко.
Він дивиться на цареву доньку —
як у провалля,
прикрите від світу
лише ранковим туманом.

І раптом чую довкруг
всіх вівчарів, темних-теменних...
І тоді сходить сонце,

і всі на полонині Кознєсці
стають смерековим пралісом
з високим бучком посередині.

Піднімаю світило,
та смеріччя не висвічується сонцем,
не відбиває світло,
а понуро вдихає його
і стає ще темнішим і студеним.

І тільки бучок
своєю неймовірно зеленою головою

виривається над високі смереки
і світить над лісом,
зелено засвічує праліс і Карпати всі,
висушує тумани над ущелинами.

Це, жінко, твій тато світить нам —
аж у моє дитинство,
у той ранок червневий,
коли ти з веретою в руках
вибігла на верх космацький
і постелила в бучках довгу верету,
обсипала її любистоком, біждеревком і м'ятою.
Ти,

дитина бовгаря
і Повхової дочки-ущелини,

ти,
донька бучка
у смерековому пралісі,

ти,
цимбали після коня
на камінному Греготі,

тоді я бачив тебе голою —
ти, як тато твій,
відсвічувала сонце.

Ти когилася по вереті,
по зіллю викочувалася,
груди

перестрибували
провалля
вТОМИ...

Ти пахнеш мені, жінко,
хоч не носила любисток у пазусі,
а пахла найкраще в горах,
підперізуючи свою білу сорочку
найдовшим зіллям мерзелем,
ласко моя з каменю і туману,
спокій райдуги.

А ця остання ватра осени,
що нині опадає долі,
застелить мені всю землю —
аж до найглибшого на світі моря,
моря,
яке легше за птаха.

6

Твій син задихається.
Задихається ще в пелюшках.
«Тридухи» — шепочеш і не знаєш,
хто й чому цю хворобу так назвав.
Несиш немовля на руках,
зранку — над потоком, увечері — у смереках,
купаєш його у болітці на ґруні,
де липнева дощівка пахне молодим місяцем,
викупуєш його в хаті у літеплі,
куди видавлюєш кров крота,
протягуєш його крізь коріння дерев
і крізь землю, навислу над урвищем,
день і ніч гойдаєш на руках,
бо в колисці зриває криком небо.
Твій Бог задихається.
Він задихнеться ополудні.

І народиш дочку
на іншому кінці світу, на ріці,
на лісосплаві, на бистрому і страшному Єнісеї,
на плоту, одна на плоту,
в чоловічому танці габів.
Перекричавши свою смерть,
впершись безумними очима в небо,

все зробиш сама,
і розірвеш на собі сорочку,
і оповієш немовля.
І в брезентових ризах на голім тілі
ступиш на берег.

«У-у-у, западенка!» — звучатиме, як осанна,
а у відблисках вогнів
із печей під землею у Караганді
дихатимеш легко і вільно,
як у пеклі.

7

Що ти сказав цим жінкам, Господи?
Може, тільки одній,
але що це змінює?
Вони здогадуються.
Вони про все безпомилно здогадуються.
Особливо на говіння,
тоді знімають у церкві рушники,
їм приставляють драбини до стін,
і вони важко піднімаються
крізь густі смуги предвічного повітря.
Опираючись о церковні стіни,
знімають з ікон рушники,
розгладжуючи сухими пальцями
узори вінчань і похоронів.
Вони не забули, хто який вишивав:
гарячий космацький,
небесний брустурський,
чорнявий прокуравський...
Вони повертаються до своїх домівок
і перуть рушники, а коли прополіскують
у потоках,
крізь гірську воду хрестин, вінчань, похоронів
видивляють і н ш і у з о р и ,
не земне вишиття, Господи.

Змалку люблю запах Великодньої церкви,
давні образи у випраних рушниках,

і над головами — чистий небесний шум,
жіночий шум полотна понад нами,
який передує Воскресінню.

У першу мить оголошення Всеблагої Вісти
я ніколи не міг відвести погляд
від їхніх облич, приховано зосереджених
і невимовно далеких.

Іноді навіть здавалося,
що вони саме в ті хвилини
першої Великодньої молитви
думають про щось своє,
що дано їм збагнути
саме тепер,
коли в один голос
до тебе звертаються, Господи.
І їхня спільна молитва
ще більше віддаляє
кожну з них.

8

Сніг, який раптом випаде серед осені,
надовго не затримається — вранці
гори задимлять — ти заплющила очі,
бо знов усе відбувається в тобі.
Із-під шкіри піднімаються
ці безформні смуги, сиві пасма випару.
Шкіри, мабуть, більше не буде — лиш відчуття
давнього полотна,
бо який же це сніг? — вже краще дим,
що нічого з тебе не висотує,
не загортає в безкінечні полотна,
як лише схоче.

А в шпарах між цими сувоями
проглядає химерними клаптями осіння юдоль,
ще дужче барвиста на такому тлі.
І все було б, як у пам'яті — особливо з барвою,
якби кожна, вихоплена ненароком,
не посягала на саму сіль пам'яті.

І все було б, як уві сні,
якби хоч якось нагадали про себе
смердючі сойки над палаючою дзвіницею.
І все було б, як у тайні,
яка ніколи не буде загадкою,
бо не потребує розгадки,
якби не виднішим ставало те,
що за смугами.
Бо невидимого завше набагато більше,
ніж видимого,
і останнє можливе тільки у шпарах,
потворних і випадкових,
а ці безформні одіння
нічого не приховують і не викривлюють,
а лиш оповивають, водночас віддаляючись.

І залишають тебе таку,
як після останніх дівочьких сліз,
несподіваних і нескінченних,
коли малярський офіцер
мало не зупинив вінчання,
і ніхто нічим не міг зарадити,
і полотна з тебе не піднімалися над лісами,—
були ще важкі, щойно зіткані,
і ти все приймала на дотик,
і нарешті був один — з голови до п'ят,
наповнивши твої вуха
найсокровеннішими нісенітницями і відчаєм,
і загубивши в тобі запах,
за яким можна визначати
наближення зневіри,
як за польотом птиць — майбутнє.

І тоді нестерпно стало тим,
кому не буває нестерпно.
І вони захотіли піти,
бо не заспокоювались і вві сні, бо не сплять,
а ти навіть уві сні не вміла
поводитися з ангелами як належить,
і не знала, звісно, як їх звідси вивести,
бо знала різні перешкоди,

а для них не існує перешкод.
Та, власне, що тоді снилося
крім отого запаху,
позбувшись якого, можна вивести всіх,
одного за одним?

І той, хто позбувся, таки вивів їх,
також не знаючи, як з ними поводитись,
адже всі стежки в'ються тут від дихання,
а вони хіба дихають?

І твоя мука нарешті скінчилася
і все закінчилось би добре, як у казці,
але кому вона потрібна в цьому краї,
який позбувся не лише своїх пророків,
але залишився й без ангелів?

І залишилася ти,
оповита цими смугами,
але вони — тільки до ночі.
Вже краще — дим.

А під вечір,
у суцільному попелистому тумані
з'являться жінки
з величезними клунками листя за плечима.
Здалеку вони нагадуватимуть
доісторичних привидів,
бо нині таких привидів не буває.
А потім видно, що йдуть, як жінки,
бо скинута одежа лісів
занадто для них легка.
І віддаляються так, як відходять у славі.
Наче несуть дари у потойбіччя,
а не устілку худобі до стайні.

9

І доки пробиратися
цим звуковим коридором,
вічно темним і вологим
і, звісно ж, без початку і кінця?

Відсунь віконько, голубонько!

О, третя зона українського співу!
Яка в чорта дієслівна метафора! —
волокове вікно язичницьких століть.
Ні світла, ні свічки.
Хто поруч нипає? Хтозна хто.
О, зворушливо взаємозамінні іграшки впливів,
сонцепоклонники!
Ні завернути, ні повернутись.
Нема вибору. І слава Богу!
О, ненав'язлива ілюзія вибору!
А насправді — втеча і втома.

І тільки би не впізнати
маленьку дівчинку
з тоненьким прутиком у кулачку,
яка, замахнувшись,
застигає від страху,
аби потому ніколи нікого не спитати:
«Чому ти вибрав мене?»

10

Наприкінці століття вночі на Юра
спалюєш отаву
із-під скатерти різдвяного стола.
І небо, яке знає, як прийняти
дим вечірньої жертви,
осіняє себе цим
світлим димом,
що видовжив верхи гір і лісів,
і тебе у полисках полум'я.

І все раптом по-отроцькому зникло
І, спохопившись
від своєї неприхованої присутності,
стало лагідним і легким,
легшим від твого волосся,
волосся кольору цього диму,
барви цієї вічно досвітньої мли.

І ти вкотре подумала,
що так не буває
у житті, яке залишається
після диму перед Великоднем,
коли палили старі вінки з гробів,
не наважившись вимовити жодного імені
щоб не задихнулося полум'я,
щоб не похололо повітря в очах,
перше справді весняне.

Щоб можна було повірити:
все може бути, як у молитвах,
як у повітрі свободи,
як мало бути,
як мало би закінчуватися
кожне століття людей.

11

Скажи, моя радосте,
яке століття для нас
починається?
Хто знову витягнув нас із-за комина
і витер соплі?

Молода буде цілувати всіх.

ПОЕТОВІ У ПОВІТРІ

Я знаю, що ти — не я.
Аби забути ці нути,
тобою мали побути
крук, пес, сова і змія.

Та й вовк — Змієборців пес —
який Переможець з мене!
Я ледве прожив буденне,
а ти — про виклик небес,

чи виклик небові(!), чи
кров Єзавелі на конях...
Я втримав ледве в долонях
дві свічки: собі й... Мовчи.

Як падав ти з висоти!
Мерт-во-пет-лю-вав
як гордо!
Отверз на розрив аорти
запеклі... Боже, прости.

Один для води й вогню,
малий на землі і в небі,
найбільше вдячний Творцеві,
що Промисел не збагну.

Не бався з яйцем-райцем —
не з мого вилізли вуха
потвори у царство духа.
Ти виплюнутий Творцем.

Зі мною лиш сам на сам,
як тільки прохопить знову
якесь невимовне слово —
до сліз горлових, до спазм.

Голе, як сіно, плече
в сутіні світанковій
сіяло у тому слові.
Скажи, чого тобі ще?

Я знаю, що я — не ти.
Аби не бути тобою,
був круком, псом і совою.
І навіть гадом. Прости.

Єдині, кого любив,
мене давно не чекають
тебе вони пригадають,
а то вже не мій мотив.

Четвірка твоїх стихій
настільки ж була твоєю,
як та, що дихав я нею.
Не видихну, Боже мій.

СМЕРТНІ В МУЗИЦІ

Ми не маєм інших облич
для Дніпра і для солов'я.
День почнеться тому, що ніч
має

твоє
ім'я.

Ми замикаєм трепет зір,
який переймаєм,
як звір, як Бог.
І смерть переймаєм,
як Бог, як звір,

доки
ми
вдвох,
чуєш? —
доки ми вдвох.

Не під небом смертні, не на землі,
не в постелі своїй, не в труні,
не в землі з червами, не в золі,
смертні в музиці,
яка — ні.

Нею днина почнеться нова.
В ній листя впаде восени.
Дослухай її.
А мої слова
забудь, як погані сни.

Чернь — брехлива.

Фрідріх Ніцше

Повітря вона жує (жива? нежива?) —
нам, бачите, знать не дано — пророк не прорік.
Шепоче: «Трава», — кричить: «Трава! Ти — трава!» —
дітвак цей шмаркатий, шпанюк,
двадцять перший вік.

Казала вона: «Все — тільки не лжа». Вона казала:
«Все — лиш не брехня». А потім тиша запала,
тобто душа, й субота стала в неділю. Потім — щодня.

Вона казала: «Все — тільки не лжа». Казала вона:
«Все — лиш не брехня». А потім пам'ять настала,
тобто чужа, й свободу ми відмінили третього дня.

Повітря вона жує (жива? нежива?).
Усе — крім брехні? Все — крім пам'яті?
День.
Рік.
Вік.

Тож вирви її з коренем, бо трава у роті твоєму.
Тобто власний язик.

* * *

Без сповіді, без причастя,
невільник гріха навік,
волочачи своє щастя,
відходив двадцятий вік.

В смертельних кільцях здавила
історія, як змія.
На силу не встала сила.
Хай буде воля Твоя.

* * *

Навіть не фарсом трагедія стала — жартом
над нами, яких позбулися наші міти.
Не творить на світі Бог жодних див (за Декартом),
щоби — за Декартом — свободу не ущемити.

Яблука райського саду зариті в кагати
на небі, де не страшні свобода і міти.
Щоби той сад обірвати, не треба літати.
Щоби не долетіти, треба летіти.

ПРОЩАННЯ
З ГУЦУЛЬСЬКОЮ КАХЛЕЮ

1

Ну хіба я міг обійтися без тебе!
Ще півстоліття тому
я загубився би в кольорах,
якби ти не явила барви свої.

Я загубився б у сюжетах,
які завалили мене за півстоліття,
якби ти не розказала, що й до чого,
не показала, як і куди.

А коли все-таки мене заносило,
тут як тут — твій шандарик
із більшим від себе пістолетом:
Мой! То не твоє.

А коли когось приносило,
тут як тут — твій жовнірик
із більшим від себе
пістолетом:
Мой! То не твоє.

Чомусь було соромно зізнатися,
що найсокровенніші таємниці
виповідали мені твої барани
із чудернацько закрученими рогами.

А все інше доводила до тями
великанська голова у бричці,
більша від брички і коней,
не кажучи вже про візницю.

А твої музики!
А твоя Молода!
Ну хіба я про це не писав?
Чи варто повторюватись?

Ти дала мені стільки свободи,
що вистачить для сухої різьби,
хоч ніхто із твоїх
не навчив мене різьбити.

Ну хіба я зможу обійтися
без твоїх барв,
адже достойна різьба
обходиться без інкрустації.

Адже достойна різьба
зветься сухою
і ще зветься плоскою.
Он самі вже прикметники неприємні.

2

І все-таки, коли настала пора різьбити,
куди мені подіти
барви твої і все твоє?
Куди подіти твоїх шандариків і рекрутів,
твоїх баранів і всіх твоїх?
І, зрештою, чи комусь вони всі нині треба?
Навіть мені?
Хоч хто я такий без них?
Просто я виріс у цих горах,
де в середині двадцятого століття
замордували найдостойніших,
а ці залишилися на кахлях
і мені допомгли.
Просто допомгли.

Не вирвати мене з гуцульської кахлі,
не видерти, не зішкребти.
Не вирватись мені з гуцульської кахлі.
Просто не вирвусь.

КОМУНАЛКА НА ФРАНКА

Цей вірш

грамотно годилось би назвати так:
«Комунальна квартира на вулиці Івана Франка»,
але впродовж усієї незабутньої перестройки
на запитання: де мешкаєш?,
я відповідав: у комуналці на Франка.
Звідси й назва
фінальної сцени моєї молодости,
гасло, рефрен.

Цей вірш

починається у довгому коридорі,
із якого не можу вибратися уві сні,
постійно зустрічаю сусідів і незнайомих людей,
і вони розповідають мені різні історії,
із журналу «Новый мир»,
або цитують Євгена Маланюка,
хоч там не читали літературних журналів,
а про Маланкжу взагалі не чули,
та всі як один декламують про блудницю
на історичних роздоріжжях.

Україна —

не повія! — обурюються ті,
кому Україна по цимбалах і по бубну.
Україна — не Росія — це вже напевно,
а стосовно Маланюка, то кожне порівняння кульгає,
і кожен символ і все на світі —
не вся продавалася, не цілком курва,
не повністю.

Решту

ми ще побачимо. Добре побачимо.
Тобто, ми ще побачимо самі себе.
Ми ще себе побачимо.
Дуже добре побачимо — краще не буває.
І будемо жити, як уві сні, бо це хіба сон?
Але то буде пізніше.

А поки що

нас іще єднає спільна кухня,
але ми туди вже не заходимо,
бо там засідає український парламент,
і ми витягуємо шії,
стовпившись у довжелезному коридорі,
і мене особливо зворушує клятва на Біблії,
бо я добре знаю,
що клятва значить на нашій кухні.
Повтор із Маланкжа.

Свобода —

це довгий коридор на вулиці Франка,
з якого неможливо вибратись,
але можна заглянути в кімнату,
куди ще вдосвіта зайшов Віктор Шакула,
який піде від нас найпершим,
а потім заходять інші,
і звучить «Козацький марш» із вулиці Чапаєва,
колишня князя Святослава, Івана Козаченка,
Віталія Никитюка, Юрія Приходька —
моїх відданих друзів, улюблених воїнів.

Свобода —

це задихана жінка з диктофоном у руці,
яка біжить бульваром Шевченка вгору,
вона тільки що вислухала художника Панаса Заливаха,
і тепер бульвар душить її, як змій,
як коридор на вулиці Франка,
і вже навіть Той, що в скалі сидить,
кричить: лупайте сю скалу!
І куди нам тепер його подіти?
Де він тепер сидітиме?

Цей вірш

закінчується під осіннім осокором,
верхівка якого заглядає в моє вікно,
і на ній вільно розмішуються
всі мої карпатські демони

і навіть автоматники, і не зриваються
з тонких гілок,
а під ним у його листі ми стоїмо
і п'ємо соки цієї землі —
нашої всеплодючої матері,
і вже ні краплі не залишається,
і першим іде поет Віктор Шакула,
гукаючи вже з Ярославового Валу:
Будьте щасливі, хлопці і дівчата! До побачення.

ПОТОПЛЕНИЙ ЧАС

Ми зійшли на берег сновидінь,
плесо прозираєм вечорове:
стільки вір, любовей і надій
без надії, віри і любови.

Йдем на голоси осінніх псів,
щоб, відчувши псиний сопух дому,
як вони, змогли в краю такому
жити і любити ворогів.

Ще змогти і їхню восьму з нот
підхопити в мертвім безгомінні.
Нині небезпечна з насолод
навіть не в збиранні й не в камінні —

в дозі часу, що настав, і ти
радий тільки цій біблійній миті,
щоб, як уві сні, не пропливти
цим століттям, як у тім столітті,

а зійти на берег сновидінь —
світ, як дзвін, хитнувши в сновидінні.
Справа не в збиранні й не в камінні —
час прозрінь потоплено, як дзвін.

КАРПАТСЬКІ ОЛЕНІ

Лиш твій погляд, погляд лиш твій
відділяє мене
від схилу,
де оленів тіні падають на сніг.
Як трубили тут олені!
Вони ще затрублять чи не
затрублять,
а тільки промчать по схилу зі всіх
ніг! — вогнем по схилу! —
із іскор шерсти,
із тріщин небес — рогів!
Ті — в хмарах, ті — понад хмарами,
а найближчі — під.
Дивись на мене,
бо хто крім тебе мене відділив
від гори, де в снігах олені мчать, — роги на спинах —
мій схил,
скит.
Слід від копит — узір стрімкий
на зіркій сітківці снігів —
накладається на узір доріг
моїх на схилі моїм і чужих.
Дивись на мене,
бо хто, крім тебе, мене відділив
від тих, що наосліп у хмарах мчать,
що я мав, але не зберіг — мій храм,
гріх.
Сніг — розростаються роги із хмар —
розпростертих, роздертих брам.
Храм
Чорногори в снігах
розвихрюють горді хребти.

Мов ніколи не спиняться.

Не затрублять ні тут, ні там —
на галявині, куди не домчати.

Не дійти. Не доповзти.

І коли промигтять над очима

копита останнього з них,
тоскно гасне твій погляд.

І підступить ліс. І приблизить схил.

І впаде твоя тінь. І впаде моя тінь

на різьблений сніг.

Гут затрублять іще. І зблисне зоря.

І встануть з могил.

ПОВЕРТАЮТЬСЯ

Коли я був молодим поетом,
у гірських лісах не стало вовків.
Та хіба тільки в гірських?
Поет Вознесенський у Москві
голосив за вовками Горьківської області,
і вся імперія була Горьківською областю,
з якої випускали одного поета Вознесенського,
і він голосив по світу за Мерилін Монро
і, звісно ж, за вовками Горьківської області,
порівнюючи їх із Рембрандтами —
у множині.

Я був тоді молодим поетом,
коли перевелися вовки у нашій хащі,
про ведмедів давно ніхто не чув,
оленів давно ніхто не бачив,
щоправда кози дикі зрідка
нагадували піонерський барабанний дріб,
та лисиці брехали, та гади міняли шкіри
і свині дикі сумлінно рили грядки,
і тільки у Шевченковім вірші
хрущі над вишнями гуділи,
і кількість поетів імперії
перевищувала названих і неназваних.

Третє тисячоліття в горах
почалося з жовтих метеликів
і їх було набагато більше,
ніж у романі Маркеса «Сто років самотності»
хоч сам Маркес признавався,
що ніколи не бачив жовтого метелика,
тому й вигадав такого,
а тут — всюди й скрізь,
тому мені здалося,
що всі обов'язково повернуться.
Інтуїція поетів не підводить.
Особливо поетів імперії.

Якщо чесно признатися,
то голосити доведеться тепер,
коли нам давно вже не до Вознесенського
і навіть не до Маркеса — особливо тим,
що живуть на верхах і під верхами,
та навіть на доли
забігає нині поночі різна звірина —
ніколи так близько
не підступали вони до наших осель.

Коли я був молодим поетом,
я не оплакував вовків,
а нині їх більше, ніж поетів імперії,
вони роздерли найпильніших сторожових псів,
вони загризають покірних наших овець
на очах смиренних наших баранів,
вони схрещуються з нашими суками на наших очах,
не поступаючись чорнобильським вовкопсам.

Коли я був молодим поетом,
я найчастіше згадував змій,
якими нині кишать зарінки.
Вона виклично вигрівалась на скелі над плесом,
де купалися діти і кидали в неї каміння,
часто поціляли і знов кидали, доки не стомились,
а вона потому повільно підняла голову,
холодно зневажила мене жовтим оком,
стрибнула в річку і граційно попливла,
ховаючи у прибережному річці
все невловне для ока і вуха,
без чого не варто писати про неї
і про всіх, які повертаються.

І я не писав би цього вірша,
якби одного зимового ранку
маленька дівчинка
не підійшла до вікна:
у вікні стояли олені
із рогами на півнеба.

Дівчатко видихнуло:
йой, мамко!
І завмерло.
І це був захват, який починається так,
як починається голосіння,
але голосять тоді, коли не стало людини,
а без такого нема людини.

Повернулися хрущі.
Інакшими, як і всі,
які повертаються,
як і всі ми.
І хрущі гудуть,
не приносячи радості,
гудуть,
гудуть.

ВИБІР

Якби я знав себе, я знав би і Тебе.

Блаженний Августин

Здавалося, прокинешся, і вибрик
епохи

півстоліття перемкне.

Був вибір між Христом і всім. Я вибрав,
але все інше вибрало мене.

Так я гадав. І також не зійшлося,
й до чого спів про час і звіт і суд?
Ну, ще про сніг, що випав на волосся
і вже не тане, — можна. Але й тут

до чого ця епоха? До епохи
пролізти також можна, але по-
що мені ці ігри? — хай потрохи —
вони ж цілодобові, як сільпо.

Та вернемось до вибору. Прожити
без нього ні достойно, ні ніяк
не вийде. Треба за таке платити.
А чим платити? І коли? І як?

ТРИПТИХ

I

Вишнева хмара вигнула столицю.
Із пам'яті виймаю блискавицю,
яка в сосну влетіла край шосе.
Поблизу коні впали на коліна.
Тепер мені сліпуча та хвилина
допомагає видихнути: «Все».

Проводиш пальцем по моїм обличчю
і стежку залишаєш. І позичу
сірка в очей — нема на них Сірка.
А є рука пташиної подобі.
Прикушена в її мигтливим дзьобі,
здіймається душа моя вертка.

І полетить, зливаючись, із нею,
зливаючись під стелею з землею,
звільняючись від мене — від іржі.
Допоки свиснуть вершники
засвітні,
є птахи у природі — сплять в
повітрі.
Ці птахи називаються стрижі,

і так у них ведеться— ради Бога
тут хто кому розкаже: що й до чого? —
побачимо, як виспляться. Чи нам
вивчати їхні яйця, як уроки? —
не хоче мати зайвої мороки,
що розкаже нам микола Іванович

Проводиш пальцем по моїм обличчю.
Уроки я не вивчив. І не вивчу,
бо мій підручник ще тоді згорів,
коли упали коні на коліна.
На тім шосе майнула та хвилина.
Ми пролетіли — це старий мотив.

А ця вишнева хмара — вища милість,
немов доволі гречно все накрилось.
Отож, без варіантів. Без жалю.
Проводиш пальцем по моїм обличчю,
немов мені ця мокра смужка личить,
як пурпур королю.

II

Буде осінь. І голуб голубку обніме крильми,
бо здригнеться у серці і те, що далеко від серця.
Смужка дальнього поля при місяці тонко здригнеться
і в очах твоїх тонкне.

Повіками обніми.

Буде осінь. І голуб голубку обніме крильми,
бо здригнеться у серці і те, що ніде не здригнеться,
і черлене, як Галич твій Княжий, підступить до серця.
Королівський мій Галич

повіками обніми.

І здригнеться у цім листопаді всесвітнім земля,
Всю обнімеш повіками, бо не відступить від серця.
Хай воно не здригнеться! Жорстоке й сліпе —
не здригнеться!
Тіні отчої хай не сахнеться й проклять короля.

III

Немовби кадри — в тьму
в тупім напливі.
Немовби у диму
сріберно-сивім

видовжується ліс,
видовжуються трави.
Соромлюся не сліз,
мій Боже правий.

Соромлюся не слів,
які за кадром,
за кодлом цих мистців,
за цим театром,

де ждали короля
в останній яві.
Була така земля,
мій Боже правий.

Висока лиш в диму
сріберно-сивім
і суть її саму
назвати б димом,

бо як назвати ще,
аби не все?
Мовчу. Дніпро тече.
І хто спростує?

І що зіграти для?
Остання ява.
Вже вихід короля.
Виходить. Слава!

* * *

Бути має ніяково тим,
хто на видноті.
Бути має ніяково всім,
які

бачать цих обшарпаних дітей,
бачать цих калік.
Знають, як почав Гіперборей
двадцять перший вік.

Знають: бути мало би не так,
ніби знали як,
доки за байраком був байрак,
а за ним козак.

Хоч би той — *без честі, без пуття* —
лиш одвага й вірш!
Без вагання віддане життя
тій, кому не віриш.

РИЗИ

Їх завше було замало.
Вони ніколи не вспівали,
і останні смереки рубали вже напровесні,
бо найдовші зими були закороткі,
а смереку треба рубати зимою,
коли соки всі — у корінні.

Епоха бензопили була ще далеко,
електрика ще далі,
а вони приходили і робили ризи —
встеляли потік смерічками,
обкладаючи обабіч стовбурами,
підпертими камінням і кіллям,
а потому кричали:
Клей-гов!!!
І зрубані дерева по зледенілій хвої
шугали вниз.

Вони кричали: Клей-гов!!!
І смереки набирали швидкість,
аж якась виривалась із риз
і летіла над лісом
із потом їхнім і криком,
дірявлячи хмари і збиваючи нижчі зірки.

Вони кричали: Клей-гов!!!
стискаючи в руках сокири і цапіни,
видихаючи шум і гул,
і смерека падала аж при дорозі,
а дрібніша — аж на зарінку,
де пізніше підхопить її вода,
випущена із загат.

Вони рубали і ризували,
і ночували у зрубках,
зариваючись зі своїми колибами в гори,
і все одно не встигали,
а весною хвоя замерзала ввечері
і смереки спускали ночами при ватрах,

які нервово мерехтіли у зрубках
і довгі ризи у високих полисках полум'я
були то срібні, то золоті,
нагадуючи про ту,
що ходила поблизу між зірками,
і смереки на неї не падали,
а летіли під ногами, як птиці.

Вони вже не кричали: Клей-гов!!!
хоч унизу щось піворило,
як колія у Коломиї,
вони гріли при ватрі неслухняні пальці
і нарешті готувалися в дорогу,
залишаючи ризи тій,
кому належать.

Вони сходили з гір,
оповиті шумом і димом,
і думали про маржину,
про дітей і жінок,
бо в зрубках думати про це не встигали,
бо в зрубках шум і дим.
І гул.
І смерека, яка вбиває не вночі,
а тоді, коли її рубають.

І Діва, зодягнута в сонце.
Поблизу.

СОНЕТ СМИРЕННЯ

За тайнство ще до гріхопадіння —
тебе зустріти на життя земне,
за дар благий позбавлення мене
знання душі своєї й розуміння,

за владу слів, що твердша від каміння,
і зради слів одіння гамівне,
за страх, що день і ніч утробу тне,
й моєї плоті тління і томління

до неба серпня — першого з приміщень
мояго духу — склав я похвалу,
що прийнята — нехай гроза періщить,

а блискавка із розчерком зловіщим
сонет смирення умліюка знищить,
як демона, скидаючи в скалу.

СОНЕТ ПРОЩЕННЯ

Бог обернувся у лебеда роздоріж.
Де роздоріжжя, Господи, в цій гонитві?
І не безбожність нині страшна, не витвір
її, а страшний Твій образ у кожній з ніш.

Демон із вістря голки грає на бритві.
Хто винуватцям простив, крім Одного лиш?
Карб Святослава глибший і більший, ніж
все, що цей край досяг у вітру ловитві.

Хто зі Спасителем, той *народився звиш*,
навіть полігши за Україну в битві.
(Можна закреслити.) Сина спитай: «Простиш?»
(Знову закреслити.) Світ вже не той. Облиш.
Ти не простиш. Бо сам один не простиш
те, що прощається тільки в спільній молитві.

* * *

Дмитрові Стусу

Ліс облетів за одну ніч.

А ще вчора
стрів мене золотом і міддю своїх щитів.
Вкрила шолом смерековий хмара-покора.
Бронзові лати — додолу. Стяги — долів.

Ось він, німий, прозорий, один на світі.
Ось я, порожній, злобний, сам і без слів.
Ніби я міг вітри раптові спинити.
Ніби я півстоліття їх не ловив.

Голі ці віти хоч би в імлу повити,
голі ці ребра хоч би обвити в млу,
тишу відчути відпущенням і
завити,
ліс до вогню притулити — в полиск, в золу.

Хай би один я програв барвлену битву,
хай би нужда душі прожерла її.
Хто заповів мені

вітру ловитву,
хай би не повергав вої свої.

Не зупиняв би в огні мить мою світлу
Хто розбудив окраденую на мить
і заповів мені

ловлення вітру...

Хай би не спокушав тим, що горить.

Горнеться бук до рук стружкою дошки,
гне, як на зруб, до губ гілку тонку.
Хай би було забрано в нас потрошки
пташки й листка —
по звукові, по ковтку.

Може, ніхто вітри не наслав раптові?
Ліс, може, сам накликав таких вітрів?
Хай би я хоч не був при їхній розмові.
Все побачив би зранку
і зрозумів.

Новела

Один — тільки ім'я.
Другий — тільки прізвище.
Гаврило і Хрущ.
Бійці першої світової.
Загублене покоління. Солдати Республіки.

Один контужений у
дев'ятнадцятому,
другий — сміхованець зроду —
навіть у загратованому товарняку
пізньої осені сорок сьомого
всіх потішав, мав мішок бараболі,
смажив на буржуйці тонкі скибки,
роздавав дітлахам, гудів:
— Ось побачите — доїдатимемо дома.
Партизани нас відіб'ють.

Коли переїжджали Дніпро,
діти питали:
— Де партизани, діду?
Де партизани?

Коли переїжджали Волгу,
його слухав один Гаврило —
хоч один мусить мати надію.
Навіть тоді, коли мішок порожній.

Коли після довгого тунелю в Уральських горах
у вагон мертвих понесли Хруща
із застиглою усмішкою на обличчі воїна,
Гаврило допитував сам себе:
— Де партизани, діду?
Де партизани?

Коли біля колії в Караганді
винесли мерців з Хрущем, склали в ряд і порахували
перед тим, як скинути в одну яму,
і додали живих з Гаврилом, і числа зійшлися,

Гаврило просив тих, що в погонах:
— Пустіть мене в Коломию по бринзу і кулешу.
Я туди і назад.
Хай собі думають, що я хочу бринзи й кулеші,
хай собі думають,
бо чого іще я можу хотіти
і що іще вони можуть думати?

Коли приміські казахи
взяли його з собою на степове кладовище,
їхав Гаврило з їхніми дітлахами на верблюді,
усміхаючись, як Хрущ, і не гудів,
коли заховався у старій могилі,
де пересидів ніч із мертвим казахом,
похованим, як і всі тут, сидячи
та з воронкою над головою.
— Де партизани? — питав Гаврило,
наткнувшись на знайому застиглу посмішку, —
Де партизани?
А вдосвіта звівся на задубілі ноги
і пішов у безкрайній степ.

Він бачив уперше таке безмежжя,
бо що він міг бачити в тих горах,
чи на тому італійському фронті, чи в тому бараці?
Один у безкінечному степу,
він упевнено йшов,
ніби той, з ким просидів ніч,
показав напрям.

Ці люди жили на світі.
Гаврило у Тюдові, Хрущ у Пістині,
казах — під Карагандою у юрті
неподалік від барака.

Я на хвилю вивів їх із небуття,
і одного залишаю серед азійського степу,
бо хоч один мусить іти,
хоч контужений має нести надію.
Навіть тоді, коли спитають підлітки над Дніпром:
— Де партизани, діду?
Де партизани?

Вони говорили: якщо хтось вийде звідси
неушкодженим,
хай розкаже про цих художників,
зокрема про Автора,
хоч авторами, зрештою, були всі,
бо засакували у фарбу,
а потім на білому ватмані
лапами втілювали
свої візії.

Вони вже навіть упізнавали авторів
і дали їм імена —
чомусь жіночі.

Вони дали їм жіночі імена,
і один сподобився на шедевр.
Це щось масштабне, — сказав Віктор Соловйов і
назвав:
«Сотворіння світу».

Визнали одразу всі:
Іван Бринюк, Володимир Гарбуз,
Василь Корчинський, Василь Фльорко —
чи всіх я згадав? — когось, мабуть, забув.
Всіх знало КГБ — до дрібниць біографії.
Власне, біографії там і творились,
закриваючи двері художнього і поліграфічного,
відкриваючи підвали:
малюйте, хлопці, стенди будівельним трестам,
фіксуйте показники соцзмагання,
пишіть червоні плакати, виписуйте серпи і молоти,
ви — з підвалу імперії,
ваше місце — серед щурів.

Каже Соловйов:
ти лиш поглянь, хто повисакакував,
все — в їхніх лапах,
і лапи кожного у фарбі —
ми причастили до художества багатьох.
Наче сигнал був для них на межі тисячоліть —
сурма! труба!

Я впізнаю безпомилково:
хижак спочатку убиває жертву,
а ці гризуть заживо.
Зжерли вже п'ять мільйонів —
це ж пару Латвій за чисельністю населення —
і далі підуть.

А куди вже далі? — питаю.
А туди, — каже Соловйов, —
аби ми не винесли на поверхню
і при денному світлі не розгледіли,
як все це склепано,
вони з'їли шедевр свого генія.

Але ми з підвалів не піднялися, Вікторе,
не вийшли з підпілля,
яке створили не ми.
Нас, Вікторе, з'їли інші,
які знали кожного,
хто заскочив у фарбу.

Авторами були всі.

РЕМБРАНТ

Мій улюблений художник — Рембрандт.
Як він тримає Саскію на колінах!
Як він тримає келих з вином!

Навіть ветхий деньми,
він наповнений чимось таким,
що мимоволі позаздриш,

і задихнешся від бажання
вимовляти слова —
просвітлені —

до неможливості вимовляти інші.
Інші не зможеш.
Інших не буває.

У цій безкінечній брехні,
в цій безкінечному шахрайстві,
в цій безкінечній мразі.

Несила нести свою душу самому,
несила отверзнути уста запечені,
несила звестися над собою.

Ні! — волає нутро
погрозливим риком біса,
якого виганяє екзорцист.

Ні,— шепочу, скидаючи з себе шкіру.
Ні.
Ні.

Рембрандт благословляє.

ПАМ'ЯТІ ТАРАСА МЕЛЬНИЧУКА

I

Тарасе,
вперше звертаюся на ти,
аби дотримати слова,
яке дав тобі на початку дев'яностих
минулого століття і минулого тисячоліття,
але тоді не зміг,
аж ти засумнівався, що я найближче
до Космача — нерва нашої мужности,
і тільки тепер,
на початку нового століття і тисячоліття,
піднявшись буйного літа невисоким пагорбом
до твоєї спаленої і недовідбудованої хати,
до твоєї могили,
я перейшов на ти,
промовляючи цей ось вірш,
який народився за рік до твоєї смерти
останньої нашої зустрічі у твоїй і моїй Коломії,
коли ти говорив,
наголошуючи по-нашому перший склад:
«Я гуцул і ти гуцул,
я з Утороп, ти з Пикуреви»,
вимовляючи мою Прокураву на наш лад,
а за твоєю нервовою спиною в'язня
стояла коломийська ратуша,
де у вісімдесятому році позаминулого століття
в'язень Франко написав «Вічного революціонера»,
і тоді за пару місяців,
відзначивши 18 серпня своє п'ятдесятиліття,
сюди прибув цісар Франц Йосиф,
і тут його тоді,
як ти мене тепер,
весело вітала вся Коломия,
і хіба тільки Коломия? — його вітали
всі гуцульські музики — можна лише уявити,
як разом заграли всі скрипки і цимбали, флюяри і дримби
та вдарили бубни,
а спершу озвалися всі трембіти і роги — разом!

II

Ще один гуцул з Пикурєви,
художник із волоссям кольору вогню Дмитро Микитин
через всю Коломию
несе хрест.

Він ледве йде,
бо дві ночі
просидів над тобою, Тарасе.

Він ледве несе,
а в спину важко дихають
активісти «Просвіти» і КУНу,
а за ними і вся Коломия,
яка проводить тебе
в останню путь.

І хіба тільки Коломия!
А вся наша музика!
Та чи озвуться трембіти?
Одні трембіти, тільки трембіти —
якраз трембіт художник не запам'ятає.

Він дихає важче,
ніж усі згорьовані активісти,
не тільки тому, що несе хрест,
а тому, що не вдихнув іще річку Прут,
яка починається з Говерли,
а Коломия починається з ріки,
і коли її вдихне, — так він думає, —
тоді донесе — так він думає,
і так є.

Він несе твій хрест
через всю Коломию,
і поніс би до Утороп,
і поніс би далі — до Жаб'я і минув би Жаб'є,
і виніс би на Чорногору,
і поставив там,
де починається ріка.

Та на Говерлі не може стояти
хрест поета,

бо на Говерлі все починається
і ніколи ніщо не закінчується,
бо Говерла говорить інакше,
бо Говерла говорить однаково
до вівчаря, і президента,
і перший упродовж віків
жодного разу не знехтував
застереженням блискавкою і громом,
готовий відповісти
перед Тим, Хто з ягням.

Стоїть твій хрест
у твоїх Уторопах
біля твоєї хати,
на твоїй могилі,
на с а м о м у т в о є м у п о ч а т к у ,
де починаються українські Карпати,
де на початку нового тисячоліття
я шепочу:
«Ти гуцул і я гуцул,
ти з Утороп, я з Пикуреви».

Бачиш? — перейшов на ти.
Міг і не сумніватися,
Тарасе.

ЧОРНІ ХЛОПЦІ

Пава на праве сідає плече...

Василь Кухта

Пава на праве сідає плече
в гільці весільнім.
Що вона заповідає іще? —
ту, що на лівім.

«Пава смеркання» — цю знаю, яка.
Цю відімлию.
Білого ти завітчав румака.
Айя, Василю.

Дана не дана — пірце не спали.
Гія не гія —
губи в потоці її заголи
айя, легіню.

«Пава повстання» — ця, тезку, яка?
Що з ними, тезку?
Чорного ти осідлав румака —
в юність небесну —

там чорні хлопці були і цвіли!..
Айя, хло', айя!
Понатирали столи і стволи,
й зникли, як зграя.

Зграя — не лая: не виють — висять,
їм до вподоби
з неба свого не тебе перейнять —
цих пишнодзьобих.

Пава світання в кривавім пірці.
Не відіпрати.
Чорними звались ті хлопці. А ці?
Як цих назвати?

НАЙСУМНІШИЙ у КИСВІ ЛЕВ

Олександрові Мельнику

Наприкінці тисячолітньої дороги
лежить лев —
стереже знадвору сходи до вітваря.
Де ще є такі сходи
до вітваря християнського храму?
Де ще є такий сторож —
голова на лапах без лівого ока — один камінь.
Яка дорога, кажуть, такий лев.
І чому його сплутали
з грифоном княжих часів,
якого відкопали під монастирем?
Хіба можна лева переплутати з грифоном?
Хіба можна цього порівняти з тими двома,
що стережуть Національний художній музей?
Леви Еліо Саля для будівлі архітектора Городецького.
А хто його скульптор? Де його місце?
Не робили ж його для вітваря Трапезного храму
Михайлівського Золотоверхого.
Хіба тут крадуть навіть вітварі?
Лежав, кажуть, у дев'ятнадцятому столітті
на теперішній Олеся Гончара, 73.
Чи це справді той самий лев?
Хто ти і звідки? — питаю його. — Чому ти тут?
І він, голову схопивши в лапи,
дивується: чому?

І сниться мені,
що я полюю на лева,
хоч нічого не розумію в цьому полюванні,
але поруч багато таких, як я,
озброєних і дуже небезпечних,
і ми навіть не мисливці — ми облавники,
ми вийшли на нього в облаву.
Мені в генах передано
страх облави,

але я тепер серед облавників,
хоч із мерзенним страхом у животі,
але і лев тепер інший —
ніби не дрімав кілька століть під сходами.
Він більше не хоче стерегти
навіть вівтар —
він легко біжить берегом Дніпра, як лев!
Він біжить на Оболонь,
він біжить під моїм будинком до гирла Десни,
він біжить берегом Десни, як лев Довженка!
І тоді всі ми схоплюємось і цілимось,
а він, як навчений повстанець,
біжить на сонце,
і сонце засліплює нам очі,
і він стрибає на сонце
і зливається з сонцем,
і ми стріляємо невпопад,
і наш командир покриває нас матом,
і найбільше перепадає мені:
«Ти ж навів!»,
і вогненна грива коле мені зіниці,
і противний піт стікає з чола,
і змішується зі сльозами
і тече по грудях, по руках, по спині,
і я проклинаю себе і предків,
і опускаю дуло в землю,
і прокидаюсь.

ЛІСНА ОПІВДНІ

Обід на траві,
яку ти вчора скосила,
а сьогодні вона вже сіно,
а та, яку скосила вранці,
сохне на очах,
бо сонце просто над головою,
але милосердне, бо дихає вітром,
хоч вітру опівдні не чути,
не чути, як шумить ліс, як шумить трава,
не чути жодної пташки, нічого, тиша тиш.

Так буває тільки опівдні, дуже рідко,
ти це знаєш, бо в грудях
перестає шуміти, перестає в серці,
перестає на траві, де ти лежиш
і раптом чуєш голос, і впізнаєш.

*Я знаю: ти — лісна,
тебе ніхто не бачив зі спини,
бо в тебе її немає,
але ти можеш мати лице Марії,
як тепер маєш її голос,
як тепер вона віє і вигойкує
там, де Василь убив її, а потім себе,
коли їх накрила облава,
і вона вже не віє і не вигойкувала,
вона давно вже не віє і не вигойкувала,
а там вона ніколи не віє і не вигойкувала,
звідки тепер її чути.*

Ти не Марія — я знаю —
мимоволі знову і знову шепочеш ти,
аж допоки все на світі стихає
і можна перехреститися і йти додому.

Можна переступити поріг, але куди
подіти себе, якщо повернувся шум,
і чути вітер, і ліс шумить, і в грудях,
і все дужче, і ти підходиш до Пречистої,
і різко відступаєш
до дверей спиною,
якої немає.

І можна бачити,
як здригаються нутрощі,
як із жил виривається серце, як шумить,
і можна його стримати, стиснути,
заглушити, погладити,
і мимоволі розтуляються губи
вимовити ім'я,
і тоді

вона кричить

СТАРОВИННИЙ ДИПТИХ

I

Той липневий, той літеплий дощ прочинити, як двері,
молодими цимбалами — сплеск води, іскра бартки і віск.
Зацвіла голова її в давній весільній убері,
павутинка поганського зойку із вигаслих іскр.

Дочекайтеся скрипки, панове! Ще хвилю, ще трохи.
І не видихнеш більше ніколи цю вранішню млість.
І стоїш, переплутавши

долі,
країни,
епохи.

Ще цимбали і — скрипка, що виповість і заповість.

Продихаючи тороки, звислі княгині на очі,
випрямляєш губами полотна із мороку скринь.
Поведи її в танець. Вона танцювати не хоче.
Притулилась до шиї коня наймолодша з княгинь.

Тільки скрипка, панове! Цимбал і флюяри — немає!
І виходить вона на підлогу й поводить плечем.
У стрімких блискавках вона блідне. Вона обнімає.
Під короткою чергою грому й навскісним дощем.

II

Відпускаю тебе так,
як ти розпускаєш волосся.
В нім нитки кольорові ряхтять, як у травні трава.
Так буває тоді, коли все, що збулось, не збулося,
і нічого немає, крім слова, і ми ще слова.

Вимовляй мене і забувай мене — я не перечу.
Вимовляй мене і забувай
у грізі

водномить.

Так буває тоді, коли ти прикриваєш, як втечу,
надмір барви і крові, що в кожній зіниці дзвенить.

Відпускаю тебе.
На твоїх сполотнілих долонях
дрібен дощик іде, буйна злива липнева гуде!
Так буває тоді, коли дзвонять, голосять, хоронять.
Це ж пощо вони дзвонять?! — нікого, ніколи, ніде.

Розпускаєш волосся — червоні визбирую ниті,
несла тисячу літ їх у косах своїх — махталі,
й залишаю тебе
у твоєму тисячолітті
під черешнею білою, з білим конем у гіллі.

* * *

Переплутані вулиці, якими йдем,
із рядками віршів моїх і поем,
і опівночі над водою
вимовляю рух на поверхні, але
віршування моє домашнє і зле
переписується габою.

І не сплутати більше нічого ні з чим:
із волоссям срібним твоїм, золотим,
із рядком, що прийшов і піде нагим,
заримуються тільки дерева
в передсвітньому мареві, бо за крок
перекинуті світлом горніх гілок,
перехоплених пальцями зі сторінок —
втерта вітром оправа мрева.

Жайвір — він застигає, бо він — живий.
Може, я — відбиток його, може, мій —
це одне, моя мила, намисто:
ось він перевернувся в небесній золі,
ось я перевертаюсь в земному склі —
нерухомо, срібно, злотисто.

ЛУБОК

Я знав тебе — як плив — як риба у Дунаї,
як в Черемоші струг, як у Дніпрі — що є,
як у тобі пливе, чого іще немає,
як у мені пливе твоє, в тобі — моє.

То рання течія — то розкіш безімення —
здійснилося усе, що збутись не могло,
і вже хоч би тому, що почалося з мене —
я все назвав.
І це було вже ремесло.

Тоді сади цвіли едемської надії,
і стиль іще не біль,
і зрада — ще не стиль.
І знову сад цвіте, як цвів, а я сивію,
знов гублячи тебе, й себе і все між хвиль.

На берег, де в траві лев із ягням на прозу
поезію міняють, неживу,
не йду — вже не як струг — як звір, що на загрозу
прикинувся мертвим.
І пливу.
Гадав, пливу.

ФРЕСКА

Коли я йшов до тебе по воді,
ти вірила тоді, і хвилі під ногами
були тверді, а ми легкі і молоді.

Я і тепер піду, і я пройду так само.
Звели мені піти до тебе по воді.

Господь дорожну карту не дає,
бо кожному своє, щокроку хвилі м'якші.

І буде все, як є на цій землі, де є
вода, що прибутна, що заливає наші
тіла — по золоте лице твоє.

Ти ще постій, ще трішки посвіти
мені із темноти, і я розгорну хвилі
на всі світи, як трав покошених пласти,
як всі мої сіна, сіна мої змершілі.

Звели до тебе по воді прийти.

* * *

Не продається кров Агнця,
якою ми викуплені,
зате продається бринза,
яка щоразу дорожчає,

особливо овеча, полонинська,
яка починається не з овець і полонин,
а починається з місячного теляти,
яке ще не знає траву, а лиш молоко матері.

Починається з крові місячного теляти,
якою обагриш руки,
якими жертву розтинаєш,
аби вийняти не серце, а шлунок із грудкою сиру,

яку обмиєш і заллєш коров'ячим молоком,
соли не забудь насипати, побільше соли,
аби в тому шлуночку, як у капшущі,
зсохлося все на г л є г,

без якого не буде бринзи,
яка все дорожчає.
Дорого,— кажуть,— прицінюючись на базарах.
Справді, дорого.

І лагідно, як Спаситель,
притискаючи до серця,
тримаєш телятко на руках,
цілуючи латку білу на лобі

перед тим, як перерізати горло.

ARS POETICA

Палаючий шипшини куш
нервує небеса, як тлуш
у хашах

хижака.

З кометохаш кометокуш
вилущує ядристу тлуш,
несе її ріка.

У ріках є щось від комет,
що в бурштині повітря

лет

свій не спиняють. Плоть
не погасає — вічний лет,
коли Спаситель є поет,
а слово є Господь.

КОСМАЧ

Це не територія —
це те, що неможливо охопити,
ні тим більше захопити,
чи схопити на льоту —
можна тільки вхопитись
за один із тридцяти його присілків
і вижити, якщо вдасться.

Бо, зрештою, Космач стає метафорою,
і це може тривати довго —
років тридцять, як у моєму випадку,
бо кожна смерть від кохання і за свободу
тут не зникла безслідно —
у кожному пейзажі,
на кожному кроці.

І яка в чорта метафора,
коли влітку 2003 року
двадцятирічна дівчина,
випустивши корову на пашу,
облила себе бензином і підпалила —
це був космацький вогонь для судженого,
і в ньому горіли ж и в е тіло і ж и в е почуття,
і це полум'я нікому не перескочити,
і навіть у такому вогні
Космач залишався метафорою.

От тільки смerek не треба було чіпати.
Раніше тут рубали праліси,
а нині зітнули молодших від мене,
і продають за безцінь.
Це, мабуть, така теперішня метафора.
Але вже не моя.

Вже показали клімат Європі,
і це ще не все.
Хай приїжджають допитливі постхристияни
хай розпробують язичницьке християнство
хай покуштують гарячий лід.
Це тепер коштує недорого, хоча...
Це як рахувати.
І хто рахуватиме.

Ну все.
Досить.

II

* * *

Аркуш льоду. Лід. А де ж ріка?
Ополонка, дівчино, як рана.
Дівчино, ранкова і кохана,
Дівчино, усміхнена така.

Ти не плач. Ці коні мудрі — страх:
чують-бо. Стоять собі, червоні.
Де ж ріка? Ой коні мої, коні,
з білими
    снігами
        на боках.

Лід. Ворожа куля не втіка —
в грудях заховалась від погоні.
В ополонці серця тонуть коні,
дівчино, усміхнена така.

* * *

(Із циклу «Кохлі»)

Місячної ночі
дно криниці,
де струг
застиг,
нагадує мені
одну давню
кахлю:
там їде карета,
в кареті —
одна голова,
більша від
кучера і
коней...
І кожен розпис Бахметюка —
як у воді,
як у цій криниці,
куди вкинули струга,
і в місячну ніч видно,
як росте голова
на кволуму тільці,
застиглому
в онімінні миготливому...
То мигтіння бучків,
то біжить хлопчик,
біжить понад потоком
все вгору та вгору,
а потік звужується, тихне,
а водою, проти течії,
обдираючи об осіннє повітря,
золоте своє тіло високе,
їде струг!

Все вгору і вгору

* * *

(Із циклу «Кохлі»)

Вибігла серед ночі з хати
в одній лише сорочці білій,
біловолоса!..
Не одну нічку
на черешні ночувала,
на розквітлій —
непомітна..
Ховалася — не сховалась,
понесла йому в ліс їсти...

Витікав з бункера потік,
лайно виносив..
Не виніс тільки цвіту черешневого,
пелюстку чорну...

* * *

(Із циклу «Кохлі»)

Перед тобою, над горою — ліс темний,
високими снігами спинений.
За тобою, під горою — село вечірне,
першою колядою засвічене.
У твоїх бесагах — вечеря для Анни
старої, живе за лісом.
Ти біжиш туди, дівчинко,
бо дома не сядуть за стіл,
доки бідній жінці вечерю не віднесеш...
Страшний ліс перебіжиш, розбудиш її,
вузлики на стіл покладеш, і з порога
вітром понесе тебе назад —
дерева розступатимуться...
За спиною — ліс темний, під горою —
селосвяткове

,
а ти з місця зрушити не можеш,
кроку ступити...

Спитає тато: «Звідки пси гавкають?
Звідти старостів ждати...»
З хати вибіжиш: «А з усіх сторін!»
І поглянеш на гору.
Те, що стримало тебе там,
допоможе витримати все на світі...

Дівчинко, тобі не видно,
як за лісом Анна вечеряє

* * *

(Із циклу «Кохлі»)

Остання коляда — букові,
бо не було газди,
який прийняв колядників останнім,
тому
остання коляда — букові
старому,
що один, як перст, на лисій Вівчі,
де вітри сніги позмітали,
де й чоловіків хитає
остання коляда...

Під буком
стали музики,
а всі — навколо —
обнялися — як для аркана —
танцем буде коляда!
Аж доки музики під буком не задубіють...
Гляну вгору —
бачу лису Вівчу,
бачу танець навколо бука,
тільки не видно,
як вони з гори сходять,
як заходять у ліс повільно —
одні спини між буками...

(Із циклу «Кохлі»)

Дальнім ґрунем,
самим верхом,
тато йде
і веде коня,
а на коні хлопчик сидить маленький...
Мати
йде за ними,
визбируючи ягоди в травах...

* * *

Я прокинувся в серпні з холодних космацьких отав...
І в багряноту Києві як би мені не жилося,
це покинуте місто дитинства твого — як волосся
я над росами вгледів і в росах космацьких зібрав.

Наче буковий ліс, я під ранок шепочу: «Не плач...»
Я нагадував блазня і сном, і премудрістю лісу...
А на жовтому склі тебе знову закутало місто —
Все із літер малих, як Гарольд, коли йдеться про плащ.

Теплі камені осени.

Ранок! — на запах, на гул.

Плечі голі, як сіно...

І видно ж тебе — на півсвіта!

Ти на вранішнім вітрі лежиш...

Ти лежиш, розповита, як роса!..

Так лежиш ти одна, з тих, що знав і забув.

Та невже не притулю ніколи до жовтих озер
два листки?.. Все летять, пропадають у леготах, стуках
на світанку, коли до повішених вчора на бука
доростуть люди...

Каміння плечима повзе.

Що ж, ми в серпні живем. У повітрі, де кожен згорав.
Тут багато від кожного. Тільки під ранок не досить...
Втім, це, може, тому що душа на світанку попросить...
І такої попросить — з холодних космацьких отав.

На ту стаєньку вийшов я вночі.
За мною — голий ліс. Пора — квітнева.
Та зацвіла вже гілка черешнева
й світила, заховавшись у кущі.

Ще не розвився бук, тому сліди
під лісом дуже давнього обійстя
лякали... Але місяць розповився,
й черешенька шепнула: «Підійди».

Маржина в стайні зроду не була:
ховає у смереці дух маржина —
почув би. Лиш гора старого сіна
давним-давно під стелею лягла.

Від місячного світла треться — геть
старе, прозоре аж... На ньому плями
темно-червоні. Звідки? Може, смерть?..
Я бачу ями, вдавнені тілами.

А ось важкий, безумний слід руки —
немов не відпускає тень від зброї!..
Де запах сіна, поту, крові, хвої?
Невже пройшли віки?

Ліс відступив за гору. І тоді
у місячному сивому промінні
відкрились зору древні, скорбні тіні —
у сіні пропливли, як у воді.

Ліс віддалявся запахом коня.
І раптом — іскри птиць! Які в безумців
важкі й самотні голови!.. Стерня
слів, що вповзали в землю: звук у звуці,—

сколола це повітря неживе,
роздерши й листя темні оповитки...

З небес чи з-під землі? — не знати: звідки
луна, її вигострюючи, рве

й потоком лиже, в пізній глибині
одягши шкуру мерви неживої
на запах сіна, поту, крові, хвої...
І я заплющив очі. І в мені —

немовби світло первісне, коли
крізь воду ніби дивишся... Узріти,
здається, можна все, хоч все розмите.

Жовтіло, мабуть, місяцем повите
лице, жовтіли руки із імлі

й тінь на воді, така — вже наче йдуть
у с і ! Звелися наче, плачуть наче
в утробній тьмі, де кров і піт живуть,
і плач живе, коли ніхто не плаче.

* * *

За вікном — водоспад. І таке мерехтіння,
що притулиш лице до осіннього скла —
й нас підніме холодне, легке шумовиння,
опускаючи в тепле, як свіжа зола.

Цю оселю, заховану в бризки і піну,
цей нехитрий притулок з водою над ним
нам даровано тільки на ніч і на днину,
чоловіком даровано немолодим.

І потоки падають! І в гулкім шумовинні,
що, здається, носило нас кілька століть,
тихо ми сидимо. Вперше — стеля і стіни.
І лице на змокрілому склі не болить.

Навіть ти затихаєш, не переболіла,
з-під високих потоків до мене біжиш,
на холодному склі залишаючи тіло,
все — розбрижане!.. Срібно безмежний капіж.

Може, краплі й зберуться, але не повторять
навіть те, що несли в цих віках — тільки ніч!..
...Підійшла. Усміхнулась. Говорить.
Ніби води й не падали з пліч.

ХУЛОЖНИК

Чому не намалюєш
дарабу о с т а н н ю ? —
прошуміла під хатою
Черемошом вісімдесятого.
Чому не намалюєш
останні праліси? —
Ти знав їх.

Ти знаєш:
ніколи полотно не буде
вищим від снігу дитинства
і голоснішим від нього опівночі,
коли спали покотом на підлозі
люди далекі,
бо ліс повалили
і обвішали всю піч, хату всю
мокрими онучами,
і говорять — бояться не наговоритися,
і ждуть не діждуться кулеші,
бо ти вибіг по воду
і не можеш до хати зайти,
застиг коло порога у снігах —
наче пропускаєш мертвих...

А там таке потішне вигадують —
від реготу стеля падає, гражда валиться!.

СТАРОВИННИЙ ПЕЙЗАЖ

Спинився. Внизу ще шуміли роки навіжені...
немов у забуте століття зайшов і стоїш.
Поблизу в тумані повільно бредуть прокажені.
Дзвіночки про них сповіщають, сповільнюють вірш.

І сиплеться попіл на трави старі і короткі,
і подув залізний плече, як вода, відчува.
Якого ще треба терпіння, навіщо і доки?
Яка ще потрібна душа і яка голова?

Небесні потоки лягли унизу на каміння,
і древні, забуті отари в тумані висять...
Якого ще, доки й навіщо потрібно терпіння?
Які колокольця про хвору ходу сповістять?

ОГЛЯДАЮЧИСЬ

На тій горі вітри збивають з ніг.
Сльозяться очі і в очах дерева.
З гори течуть, звиваючись... Лиш хата
стоїть собі. Ніхто в ній не живе.
Я чув, що люди ті давно померли,
і нині в хаті розгулявся вітер
такий, як скрізь, бо хата вся зі шпар:
найбільші — двері, вікна, а в найменші
якраз заходить ніж. Мені вітри
тут дошкуляють дужче, ніж надворі;
й подумав я собі: усі вітри
за всі роки, за всі десятиліття
так вимели цю пустку, що у ній
не те що дух людей, а й запах житла
відсутній. Але я згадав також
всі обороги, і стайні, й зимарки
порожні на верхах і на вітрах,
ще більше ветхі, але там не так...
Я там ховався від дощу і вітру,
і стіни захищали, всі — зі шпар.
А тут — не так. Незатишно. Тому,
подумав я, що тут... жили... Невже
усе, що залишили після себе,—
ця моторош? Я чую: *хтось біжить,
кричить немовби... руки простягає...*
І голос ледь-ледь чути. Голос-шелест.
Я ще собі кажу: «Весною пахне!»
А тут — ця хата...» Та не в хаті річ!
Так, запах, барва — нинішні, а звук?
А рухи цих вітрів? «Вітри ж весняні!» —
кричу. І чую: *хтось біжить — мені
навстріч. Незримі руки простягає...*
І звуки коло хати — вже такі,
які бувають коло хати, в хаті.
Лиш, може, слабші. Лиш не всі. Й повільні...
Кричать, сміються, сваряться і плачуть...
Ну звісно, хтось тут жив. «Давно померли» —
про це я чув. А хто ті люди? Як
жили? — не знаю. Хто кому розкаже!

Жили собі. «Сварились і мирились».
Немовби їх забрали ці вітри!
Давно людей нема, а ще гудуть!
Все щось виносять із цієї пустки!
Забрали крик, і плач, і сміх, і смуток,
забрали все і понесли під хмари
чи понад хмари! Таж кудись несуть!!!
Уже й назад приносять. Звідки? Нашо?
Чи віддають, як борг, зужиті звуки?
Ти руки простягаєш... Ти легка.
Шепочу ще: «Ну де ж це ти навчилась
так повертатись?!» Чую: *ти біжиш*
і хату обминаєш. Цю, свою...
Руками протинаєш}... Тут, далеко...
Які холодні і легкі вітри!
Спинилися дерева. Оглядаюсь.
І ще раз оглядаюся. І знову.
І звідусіль.

ДОРОГОЮ НА МОНЧЕЛИ

Коли полонини опустіли
і завтра — сніг,
ти піднімаєшся...

Коли вперше ступав по цій дорозі,
була весняна пора.
І кожна звірина, і кожен голос у лісі
тішили тебе,
а тепер лякають...

Коли знаєш цю дорогу назубок,
ти вже майже нічого не помічаєш,
ти піднімаєшся, скоро закінчиться ліс.

Коли так знаєш цю дорогу,
ти бездумно вдивляєшся
у знайомі погрози вигадливих ранніх сутінок,
ніби на цвинтарі предків
укотре перечитуєш зітерті написи,
вже майже не вірячи,
що то їх імена...

Коли на цій дорозі
тобі ввижається безіменна полонина, стая
і вчуваються колокілля, і пахне димом,
ти на мить затуляєш вуха, не дихаєш і...
залишається тільки туман —
та стая звикла бути химерою.

Коли на цій дорозі о цій порі
ніщо тебе не дратує,
ти все-таки запитуєш себе: «Ну чому,
ну чому ти о цій порі один, як перст,
ідеш по цій дорозі?!»

І тому,
коли обминаєш покинутий васак,
якого ніколи ніхто не зрушив з місця,
ти миттю заповнюєш його
всілякими комедіантами і різним набродом —
і віз котиться вниз;
а коли обминаєш роздерту ведмедем корову,
розумієш:
ти майже прийшов.

ОСІННІ ПСИ КАРПАТ

Іду — немов траву чиюсь толочу
некошену. Не погляд і не зойк
з гущавини. Та озирнутись хочу,
поглянути на слід бодай разок.

Не видно сліду. Не крадуться тіні.
Ніхто не скочить і — по рукоять!..
Але я знаю: є ще пси осінні.
Вони мене почули і не сплять.

Не виють. Не печуть небесні схили.
Отари не женуть — то відійшло.
Верхи їх відпустили й побіліли —
вже був мороз. Вже вкуталось село.

Вже все забуто!
Згризено в гонитві!
А що насподі — чорне і круте,
аж крутить листям буковим на вітрі,
аж менша псота кумельгом іде!

їх спини жовті, їх зіниці білі,
їх лапи відігріті у золі,
їх газди мокрі в тихому похміллі,
їх зорі вічні, їх газдині злі.

А ти ідеш — печаль чиюсь толочиш.
В ногах чіїхось часом, як щеня,
заскімлиш... Часом озирнутись хочеш,
немовби хтось тебе наздоганя.

ДИДАКТИЧНИЙ ЕТЮД

Коли в тобі зрубали
щось високе і горде,
і воно впало на душу, мов колода,
і не знаєш, куди її подіти...
(Спалиш — сам згориш!)
Отак і носитимеш на серці,
доки поволеньки не струхлявіє...

Отож, коли в тобі зрубали
щось високе і горде, як смерека,
ти поглянь, як рубають смереки,
рубають на хату,
бо на хату в горах — тільки смерека
як, до речі, і на труну...
Отож, коли в тобі зрубали
високу і горду смереку,
не притримуй — хай падає
і боляче придавить серце...

Тоді обітни їй гілля,
але залиш верхівку,
    бо й таке верхів'я ще пригодиться,
    бо навіть повержене верхів'я смереки
витагне з дерева убитого
всі соки,
зробить його легким і теплим
і непридатним для шашеля —
вивільнить твою душу...

І тоді
відітни верхів'я,
бо з поверженим — не підведешся.
Навіть із верхів'ям смереки.

Відітни!

СТАРИЙ ЗАВІТ

Володимиру Забаштанському

Мій тато у тифозному бараці
читав *Старий Завіт*. А поруч труп
лежав. Іще вчорашній. Наче зруб,
зіяв барак. Не винесли і вранці,

і тато Книгу між собою й ним
поклав. Заплющив очі і розплющив.
Бо вимовить не міг. А зір подужчав.
Здіймався барак, мов полонинський дим.

Ще мертво спали і живі. Тому
почув мій тато кроки. Руку потай
поклав на Книгу. І побачив постать
в бараці — наближалась у диму,

нагадуючи здалеку Чугайстра:
звисала вовна з нього, борода,
як вовна, сива, лісова хода,
а поглядом барак, мов дебря,—
наскрізь.

Перехрестився тато — той не зник.
І вдруге, втретє, але той не здимів:
вистукував копитами своїми,
немовби він зайшов у пастівник.

В літа пастуші тато мій не раз
його стрічав у світанковій мряці,
та вперше у тифозному бараці
цей добрий дух, як смертний страх, потряс.

Ніхто й не ворухнувся. Мов не сплять,
а вимерли усі, як дід, що поряд.
Про що ці люди думають, говорять,
виходячи з бараків, як з багать?..

Не вимовити слова. Мертвий крик
підкрався збоку, душить по-зłodійськи...
Все вище дим, все вище — полонинський!
І плаче полонинський чоловік

в тифозному бараці. Кличе вій...
Вона жива. Вона жива ще, мати.
В якій би книзі смерть свою сховати?
Хто хвойний дим підніме із колін?

А-а-а, добрий дух? Ти вовною трясеш,
копитами вистукуєш в бараці.
Ти ще закрутиш у своєму танці,
але на цвинтар ти не віднесеш,

бо яма там на всіх одна. Вона
чекає нас. Вона щороку глибша.
Скликає полонинських духів тиша
з бараків наших. Теж — на всіх одна.

Вони приходять, коли мертво ми
спимо. І книга захищає ложе.
І добрі, й злі. Ніхто з них не допоможе,
коли вже нам несила будь людьми.

Вони приходять у вечірній млі,
вони приходять у ранковій мряці.
Мій тато у тифозному бараці
побачив їхні ратиці в золі.

...Мій присмерковий полонинський дим.
Кого він в піднебесі не вколише!
Мій тато вчасно розминувся з ним
в ранковій тиші.

Стало ще тихіше.

* * *

Багато небесної сходить краси
на кичери лісі,
на наші обійстя і наші ліси...
І тихо у лісі.

Один прилітав на вогненнім коні
до нашої гражди:
— Виходьте! Вже можна. Ви газди чи ні?
Ми й вийшли, як газди.

Та на перехрестях земної пугі
на білому світі
ми не зрозуміли братів во Христі
й жили, як убиті.

За нами стояли верхи, і ліси,
і зорі, і води.
Багато небесної сходить краси
за гражду свободи.

* * *

Ігореві Римаруку

Прийшли вночі. «Твій, діду, син умер.
Потрафив у скалу — лежить в потоці.
Не міг тікати. Спершу кинув гвер».
Старий не відповів: «Заходьте, хлопці...»

він їх не знав, а може не впізнав.
Але ввійшли у хату, бо намокли
в потоці тому. Сіли і замовкли.
«Ви з Космача чи з Брустур?» —
«Ми з облав.

У піч усе, що видів, замуруй.
Клятьби отецькі замуруй у грудях.
Прости нас, діду, виплачся на людях.
Як худобину, душу не гайтуй».

Самі стелились, покотом лягли
на лавиці, на ліжку, на долівці...
Старий зігнувся при незримій свічці,
покликав сина з темної скали.

Поснули всі. А пізно уночі
прокинувся один, немов злякався,—
старий перевертався на печі,
немовби у землі перевертався...

Ні, не в землі — в повітрі.
З темних брил
на скелю падав, що стриміла збоку,
і вниз, на них, що сплять на дні потоку.
Під ними — син.

А в них нема могил.

...З потоку підняли, несуть у ліс...
І той, котрий прокинувся, заплаче.
А може, й ні. Бо там не буде сліз,
де ти перевертаєшся, Космаче.

**МИ ПРИНЕСЛИ ІЗ КОСМОСУ
СИВИХ ОВЕЦЬ**

Якщо в дальньому зимовому лісі
чути серед ночі
тихий дівочий спів,
значить, там є школа,
в якій вчать дівчата.

Невже в тому лісі не стріляють
і не перев'язують рани,
не кричать і не плачуть?
Невже то співоча школа за снігами й за смереками?

Якщо навіть немає вітру,
тихий спів кудись відлітає,
щоб за півжиття повернутися.
Якщо навіть немає снігу,
тихий спів іноді можна почути.

Якщо місяцевий космацький кептар
накинеш на коня
і посадиш на нього свою кохану,
кінь повезе її в той ліс.
Якщо задихнеться ватерка у снігах
і дим низько піде над землею,
значить, до світанку будеш там.

*Ми дуже давно надійшли,
ми ще не вміли пам'ятати,
ми покости трави, вирубали чагарі,
повбивали оленів і вовків,
ми принесли із космосу сивих овець,
і в глибокому зимовому лісі
збудували школу для дівчат.*

*З тих пір у наших селах
все пізніше починаються весілля.
Тепер вони починаються опівночі,
щоб ми наїдалися, і напивалися,
і натацювалися, і нагулялися,
доки зійде сонце...*

НІЧНІ ДЗВОНИ
ВОЛОДИМИРСЬКОГО

А дух поблизу ще витає,
душа поміж людьми блукає:
вже дому іншого шука.
Вона безсмертна — кожен знає,
бо в неї виходу немає,
коли заблукана така.

А вже покликано до столу,
до гурту давнього помолу.
Згадай, кохана: в домі цім
ти стріла дівчину на святі.
А де сиділи винуваті
за долю, кинуту в цей дім?

Найтонші в домі цьому свічі,
церковні в домі ризи й річі.
Тут мати треба на хребті
сліпих років залізні міти,
аби тебе прошепотіти,
збагнувши, що карби не ті.

І я шепочу: Україно.
І я шепочу: Україно.
І я шепочу ще і ще.
Я цілував коханій очі.
Я не згадав про віно отче,
де все пече, бо все пече.

Не прошепочу: хай святиться!
Бо небо це і ця пшениця
відторгнуть воду і росу.
Небесні і підземні гули,
де наші дзвони затонули,
той звук, що відвертав грозу.

Хай нас не буде, хай немає,
хай смерть сама переконає

у тому нас, що нас нема.
А ти безсмертна — кожен знає,
бо в тебе виходу немає,
коли сама, як смерть сама.

О, не печалься, наша нене,
що мливо Господа буденне
для нас,— не вперше рветься нить.
Немов покаже їхня мати:
цих продавать, цих дарувати,
а ц и х сліпих щенят топить.

Тебе, як дівчину в палаті,
лікують ті, що винуваті
за долю, кинуту в цей дім.
О дівчинко, куди біжиш ти?
Кому це ти кричиш: залиште
мене в безумії моїм?!

ЧОЛОВІЧИЙ ТАНЕЦЬ

Ти мусиш танцювати *аркан*.
Хоч раз.
Хоч раз ти повинен відчути,
як тяжко рветься на цій землі
древнє чоловіче коло,
як тяжко зчеплені чоловічі руки,
як тяжко почати і зупинити
цей танець.
Хоч раз
ти стань у це найтісніше коло,
обхопивши руками плечі двох побратимів,
мертво стиснувши долоні інших,
і тоді в заповітному колі
ти протанцюєш під безоднею неба
із криком по-звіриному протяжним.
Щоб не випасти із цього грішного світу,
хоч раз
змішай із ближніми
піт і кров.

Сину Людський,
ти стаєш у чоловіче коло,
ти готовий до цього древнього танцю
тільки тепер.
З хрестом за плечима.
З двома розбійниками.
Тільки раз.

* * *

Запахли яблука у сіні —
на молодість, на перший гріх...
Містечка галицькі осінні —
є щось феллінівське у них.

Когось повік не розшукати.
Губити щось, як Божий дар.
На обрії стоять Карпати.
Горять ліси. Гуде базар.

* * *

Я жив у пні обпаленім, як вуж.
В отарі крадьки вим'я ссав овече.
Вмирав вояк безвусий, безоруж.
Вповзав мій жаль в пробиті груди, в плечі.

І я закільцювався і поник.
В різьблену тьму гули пробиті скали.
В холодних дірах засвітив мій лик,
допоки сонні звірі заспівали.

* * *

Спасителем чи сином не обнятим
у Чорнім Лісі приспані вітри?
Я знаю, моя мила, ти була там.
Це ти тоді промовила: умри.

Вже вкотре ліс багряну вберю скине!
Хтось уві сні заплаче, як дитя...
І вкотре вже накличеш ти, княгине,
того, хто присипляє забуття!

Не ангели тебе на крилах носять
під небесами музики і сліз.
Не демони пощади в тебе просять,
а ті, кого вела ти в Чорний Ліс.

МОЛОДИЙ ЛІС

Він виріс на місці пралісу —
на довгому повоєнному зрубі.
Він заскочив аж на толоку,
де пасли тоді маржину,
і завмер біля перших обійсть.
Але ж ні! Тільки на толоці
він стоїть, як ліс,
а в зрубі завше хитається,
ніби танцює
на тонкій весільній підлозі 50-х,
і з тих пір не може спинитися,
наче, спинившись — упаде
і проломить підлогу...

Коли праліс поліг,
а молодого лісу ще не було,
великий зруб страшно зів'яв між горами
й здавався бездонним проваллям,
особливо вночі,
особливо дитячим очам —
з-між найближчих вцілілих дерев.

Чомусь кортіло думати: ступиш...
А зранку той зруб
ставав Різдом і Великоднем,
бо саме в ньому
росла вся малина, ожина,
афина, суниця, всі глоги,
ховаючи під собою нічний страх
і бездонне дно.

А всі жінки
зліталися сюди з кошеліками і кошелями,
і вперше добрі були одна до одної,
і кожна приводила дитя за руку,
яке вже не знало, що в небі пахне:
скошена трава чи ягода.
І вимирало село до ночі,
доки не з'являлися поважні заготівельники.

А ввечері жінки піднімалися з урвища.
І вперше із села вивозили не людей,
а повні діжки ягоди.

Ту ожину й малину я не забуду,
та все важче вірити
у глибоке провалля того зрубу,
бо як же міг вирости над ним
цей малий ліс,
рівний ростом із деревами на толоці?!
Та коли ним страшно хитає у безкінечному танці,
наче ось-ось упаде,
я згадую весільних людей 50-х —
навіть на жовклих світлинах видно,
що вдихнули вже і н ш е п о в і т р я ,
і накрили нічне провалля зрубу
тонкими, довгими дошками весільної підлоги,
і на тих дошках виріс, танцюючи, ліс.

Тут я дуже легко ступаю,
аж мимоволі затає в танець,
але мені страшно хочеться
упасти долілиць, розгребти руками опале листя
і глянути в шпарку між дошками —
якраз над тим горбком,
де ми з мамою любили рвати малину.
Але я боюся, що в ту мить
найтонша дошка не витримає,
і в раптовий пролом
між падаючих дерев
я ще встигну побачити всіх:
ходять, рвуть ягоду, сміються, співають,
ж д у т ь заготівельників.

* * *

Щороку
сивими осінніми досвітками
ми з'їжджалися у Косів
на торги.

На другу Богородицю
ми сходили з полонин,
а в неділю сідали коней
і сивим осіннім досвітком
їхали на торги.
Ми вихали маржину на продаж.

Ми брали із собою своїх жінок,
щоб вони вкрили всю торговицю
килимами і веретами,
ліжниками і всім на світі —
хай весела барва очі зриває!
Хай ми не бачимо,
хто цеї осені не прийшов...

Хто із полонинських сміхованців
упав зо сміху і вже не встане?
Хто вже поклав на землю
всі свої ліси?

Кому із косарів-курварів уже доста?

Щороку
ми наймали музик
і щороку
ставало все вужчим наше коло...

Тому щороку
все дорожчими були наші музики
і все більше сивих дівчат
танцювали з нами гуцулку,
але ми більше не засиджувалися до ночі,
щоб видно було на всі гори:
як нас багато
відбуває на села.

* * *

Михайлові Дмитрієву

Я вівці чорні й білі розгубив
у пізньому тумані. Угорі
вони іще озвалися. Побіг —
нема. Туман. Чужа стоїть кошара,
і чути кроки. Вогник за плечем.
Він, і вона, й дитя. Заходять в хату.
В цебрі несуть овече молоко —
хитається від їхньої ходи.
Я підійшов аж до вікна. Не зміг
нічого вздріти. Тільки молоко
хитається іще серед кімнати.
Й дитя стоїть, ворущачи губами.
А що воно лепече? Я хотів
почути — це чомусь тоді здалось
вкрай необхідним. Але все ж мені
свердлило мозок: вівці забредуть
чорт-зна куди. Давно вже їх не чути.
А що на світі чути? Хто озветься
до тебе, доки тепле молоко
іще хитається і на лиці
танцюють переблиски ватри з печі?
В тумані ніч надходить непомітно.
А ватра догорає. Жінка де?
Де чоловік? Не бачу. Може, в льох
спустилися? В хатах старих буває
льох під підлогою. Саме собі
про щось дитя шепоче... Молоко
у темряві іще хитається...
І ватерки слабкої язика
залижуть душу.

ВЛІТКУ, НАПРИКІНЦІ 80-х

Мабуть, сам небесний Ілько на своїй колісниці
поскликав їх на храм,
і вони поз'їжджались на свято Іллі
у храмову неділю,
блаженні, жебраки, каліки.

Юродиві пішли між люди,
а інші поставали і повсідались
обабіч довгої дороги до церкви,
і останнім уже не вистачило місця.

Картатий празниковий люд
рушив на цвинтар
і декого із сидячих та стоячих
упізнавав по голосу,
яким виспівувались чи виплакувались молитви,
який благав чи погрожував небесною карою,
який радив купувати ікони і хрестики,
ланцюжки і пискавки,
портрети вождів і церковні календарі.
Цей голос божественно зривався
у нескінченних співанках про наші походи
і про інше горе на світі.

А декого із юродивих
упізнавали в обличчя,
бо в горах їх бояться,
надто вірячи їхнім
словам.

Цей храмовий потік ювілейного року
видавався безкінечним,
хоч закінчувався біля церковних воріт,
і він був безкінечним,
бо церковні врата нині відкриті.

*А коли храмове богослужіння закінчилось,
тоді із церкви хлинув зворотний потік,
він був ще голоснішим і картатішим,
і вже рідко хто зважав*

*на молитви, шрами і пісні,
і були вислухані тільки юродиві.*

*А коли місцевий люд і сторонський, гостьовий,
розбрелися по хатах на набутки,
тоді зламалася враз
жива загорожа упродовж храмової дороги
і під замкненою церквою за цвинтарем
почалося їхнє свято,
бо кому потрібні такий храм і таке спасіння,
якщо не можна, міцно обнявшись, хто з ким зуміє,
вишити за здоров'я кожного
і за здоров'я всіх!*

*А коли спалахнули блискавки, вдарив грім
і впав густий дощ,
тоді раптом замовкли блаженні.*

*А коли замовкають юродиві,
тоді починається Гвалт і крик —
грізно зчіпляються, хто з ким може,
і над землею
у печальних смугах дощу
миготять милиці і протези, хрести і ножі,
каміння і прокляття.*

*І тоді
із високо піднятою над головою,
страшною у відсвітах Ількових блискавиць
косою,
вибігає газда,
якому геть начисто витолочено всю траву.
І куди ж йому подітися
зі своїм праведним гнівом?!*

*А на понеділок
залишається тільки жалісливий безногий,
що в ранковому тумані
здається маленьким хлопчиком,*

який грається у придорожній траві,
випрямляючи залежані стебла і зігнуті квіти.
Він знає, де сиділи сліпі,
де падали копійки і де падали побратими,
і один зі знайдених срібняків
притуляє до бурого запухлого надбрів'я...

І плаче, і шепоче,
і з того невгамовного шепоту
чути тільки одне, часто повторюване, лагідне:
«Нічого, нічого... Скоро Спас. Преображення.
За два тижні Спас».

ЗАМЕЛО

Бродиш, коли Грегіт замело, п'єш каву,
коли впали сніги на плечі й нові падуть.
Слова живого не випустиш,
гейби з хати під Греготом —
ховайся в собі — плаї замело
— не виходь —

Грегіт замело — не зійти з гори. Сиди.
І слухай, як старіє старець, як відходить...

Обмивають свої, в труну кладуть, не плаче ніхто.

Не знести з гори — плаї замело. Ховають під лавицю.

Не випустять з хати. Сидять при вікні:

«А чия то йде? Куди йде? Як убрана?»

Хтось ночі і дні рахує тобі, ломиться в двері:

«Хто умер? Хто у труні?

Та хоч свічку йому, — кричить, — запалить!»

Відкажуть: «А хіба він пише?

Хай підожде. Сніги зйдуть.

* * *

Я промчався тунелем тих літ
де лиш протяг і втома,
і малим повернувся на світ,
та змаліли і вдома

ті великі боги і дідьки,
що в дитинстві лякали.
Я сказав про підземні стежки,
і мене не впізнали.

А тебе я, кохана, впізнав,
хоч не пахла, як злива,
із холодних космацьких отав
твоя посмішка сива.

Хоч весільний твій кінь не носив
ні барвінку, ні рути,
хтось волосся твоє розповив...
Може, протяг забутий?..

Я руками тебе обів'ю,
як тремтливу морелю,—
наче білу сорочку твою
втягне
в пащу
тунелю.

МАРІЄ,

за мертвими виють пси.
Так виють, ніби за тими,
що вмерли у всі часи,
й між ними — ми.
Не за ними.

*На псиному тлі трави
тонко, мов конокради,
проціджують ніч волхви
імени твого ради.*

Тут виють до ранку пси
за мертвими й за живими
на грані,
бо голоси
їхні
кажуть очима.

Заплюшуй очі...
Зірви
губами пелюстку зради
на псиному тлі трави
спасенної ночі ради.

Ми тут.
Ми вдвох на коні,
що палить трави в галопі!
За нами виють чи ні?!
Тут кров б'є об кров!
Це опір.

Хтось має любити
тут.
Ми ждали такої ночі.
Душа моя горне бруд —
роби з нею, що хочеш,

бо виють до ранку пси
за мертвими й за живими

на грані,
                    бо голоси
їхні
                    кажуть очима...

Ми ще ворушимось!

                    Ми
вием з болю до рана,
з любови виемо,
                    з тьми,
тут,
                    як там, де застане...

*На сивому тлі трави
тонко, мов конокради,
проїджують ніч волхви
імени твого ради.*

КОСА

Я сказав собі так: «Ти не зодчий цих стін.
Ти народжений жінкою в муках, ти син
нерозумний, що падав і падав».
І було мені так: ранок, вечір — одне.
Ті забули мене, що любили мене.
Я упав. Я зламався. Я зрадив.

Не провал, не обвал, не сповзання, не зсув.
Я прозріння й не знав. Я натхнення забув.
Дні і ночі замкнулися в коло.
Доки маски міняли мої вчителі
для нової маланки на рідній землі,
я згадав, що скінчилася школа,

і сказав собі так: «Ти не зодчий цих стін.
Тобі вистачить власних провин і колін
тільки впасти, а це не допоможе —
забагато, кого вже ніщо не спасе.
Навіть вітер, що зносить, несе й не знесе,
бо куди нас поносити, Боже?»

І було мені так: ранок, вечір — одне.
Соломинка, яка ще тримала мене,
стала тоншою за соломинку.
І сказав я собі: «Так було й буде так».
І тоді розповів мені сивий вояк
восени, уночі, про жінку.

Зимували вони у землі. Не одна
є зимарка у горах самотня й сумна,
але їм у зимарці — не можна,
їм — лише у землі. І не день і не два...
Та настане весна. І настане трава.
І настане ловитва безбожна.

З ними жінка була. У землі розплела
свою чорну косу. І сокиру дала
найгрізнішому в руки: «Не хочу.

Відітни». Той узяв. Озирнувся, як тать.
Зблід. Немов йому шию біленьку рубать.
І промовив, заплющивши очі:

«Я чесатиму сам. Скільки треба. Засни».
«Відітни»,— вона плаче. А він до весни
чеше косу. Розчісує косу.
Хай усе на землі у крові і в золі —
є живі і в землі! І між ними, в землі
він розчісує чорновоосу.

По війні десять літ — у землі десять літ
зимували. Щоб знову піднятись на світ,
розчеши чорну косу, вояче!
Настарай за ці зими на землю дощу!
(Так він чеше — як плаче, й не чути плачу).
Хай ніхто під землею не плаче!

(Косу чеше!) Не дасть вона спати змії.
Скине іскри свої у долоні твої —
ще забавиться доля з тобою!
Ти вже рвешся на світ? Ти на цей не спіши.
Чорну косу чеши. Чорну косу чеши.
Твердь, як смерть, над тобою з косою.

А весна захлинається! Тепла, як груди
у землі — аж потоки над вами ревуть!
Хай ревуть. Скоро стане їм легше —
вийде жінка на сонце! На перші громи!
Поможи їй — волосся на руки візьми.
Хай сама в перших травах розчеше.

Що потому, вояче?

«Потому нема.
Чи цікавить геройство? тортури? тюрма?
Може, зрада? відступництво? Може,
доля кожного з нас аж по нинішній час?
Міг би я розказати про кожного з нас,
але це тобі не допоможе».

* * *

Орестові Новаківському

**Стережіться, щоб ви не погордували
ні одним із малих сих, бо їх ангели у небі
видять лице Отця мого, що на небі.**

(Мтв. 18:10)

Кроки на смерековім помості.
Звуки темні й теплі — як рілля.
В сутінках прийшли до мене гості.
Не сказали,
хто і звідкіля.

Ось один — найстарший — ликом дивен:
зранене повітря — дотик вій,
ніби вийшов з храмів, мов з катівень —
із одвіку сивий і чужий.

Другий ось. Він інший, інший зовсім.
Молодости, старости — нема.
Тільки погляд вив'язаний. Ось він
дивиться на старця крадькома.

Третій ось. Він клопоту не має.
Сам співає, сам горілку п'є.
Соплі по столу не розтирає —
навчений, що кожному — своє.

Перший не змигне,
а другий стежить,
третій п'є, співає, як співав.
Може б, їх прийняти, як належить?
Ніби я просив їх, ніби ждав.

Дивна ця гостина, ця година,
світ оцей за вікнами трьома.
Може б, нам до столу — як родина —
молодости, старости — нема?

Я дістав би винце пурпурове,
я по вінця винця би налив,
я сказав би: випиймо, братове!
Ви прийшли, бо я вас запросив.

Але чом це старець тихо плаче?
Але чом це другий — зирк та зирк?
І хмеліє третій.

Капле, старче.
Скапується великодній віск.

Старче, старче, змилуйся над нами,
доки ангел пильний — зирк та зирк.
Ми веселі з кіньми й кептарями
під вечірні виверти музик.

Ми такі, як завше, душе-враже?!
Ми такі, як сто світів тому?!
Той не скаже, хто сльозу розмаже
дланню,
що ділила світло й тьму.

Душе-пташе в пурпуровім пір'ї,
де твоє безумство молоде?
Старче, старче,
я тобі не вірю!
Пильний ангел погляд відведе!

Півжиття залишить, як провину
й тоскню приворотність ранніх ран.
Ми вже відіграли Україну —
той, хто платить, не замовив тан.

Що тепер ті кроки на помості!
Що тепер ті звуки золоті!
В сутінках прийшли до мене гості.
Я не ждав,
але й прийшли не ті.

1990

* * *

Романові Безпалківу

Я змалку боявся поганого ока. Зомлів
колись я на храмі в чужому селі, безпорадний.
Вже знаю про себе ту правду, яку я хотів.
Я знаю ту правду, що врешті подібна на правду.
Розплющую очі в дитинстві.
Ще не бляшані — Церкви і хати
під снігом — блищать наді мною.
Я торсаю двері.
Я мушу до хати зайти.
Бо я там прокинувся.
Я там завмер під стіною.
Ми завше найменші у сьйві,
а віра в обман
солодкий у ловах зі страхом
довіку потрібна.
Я плавав у сінях родинних — я знаю цей стан,
я знаю, чому моя правда на правду подібна.
Ми завше беззахисні в сьйві,
а віра в обман
спасенний у ловах зі смертю
одвіку несхибна.
Співав я маржині у стайні — я знаю цей стан.
Я знаю, чому моя правда на правду подібна.
Заплющую очі в дитинстві.
Хати і церкви
темніють зі мною і кожна —
у хмарі —
на зламі.
Останньою стонкне
перервана тїнь голови.
Залишиться погляд,
й дитина зомліє на храмі.

*ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ДМИТРА
З КУТІВ ДО ГАЛИЧАН*

Не знаю, чому ви завжди боялися
божевільних і привидів.
Може, тому, що божевільний забагато розказував
знаючи про вас те, що самі не знали чи не хотіли,
а привид перестрівав глибої ночі
у найнесподіванішому місці.

За своє життя я відучив вас
боятися божевільних,
а тепер помираю і в скорім часі
відучу боятися привидів.

Страх ваш я збагнув тоді,
коли мовчав, а ви говорили.
А потім я отверз уста
на тридцять літ —
я відправляв богослужіння
у всіх автобусах на всіх дорогах Галичини.

Я зайшов у найперший автобус зі словом Божим,
і ви почали вигадувати,
що мене вигнали з духовної семінарії
за несусвітенні гріхи і я збожеволів.

Різне вигадували ви,
але без мене
у 50-х не сідали в автобус на перевалі.
Та цим я не тішився, бо добре знав,
що заповів Спаситель.

Я підсів до нещасного чоловіка і сказав:
«Я твій брат».
«Ось мій брат,— махнув той головою убік,—
ось той, що вернувся вчора з далекого краю
і згадав, як нас тато поділив.
Ти помолися за нього,

бо я буду просити панів,
аби повезли його назад,
віддам за це усі гроші й маржину».

Я підсів до того,
кого мали вдруге вигнати,
і сказав: «Я твій брат».
«А щоб тебе кров залляла, блаженний,—
я на рідній землі, як між чужими».
Він був п е р ш и й,
Хто поборов страх і прокляв мене.

Тоді я підсів до нещасної жінки,
я хотів назвати її сестрою,
але тільки поцілував
і сказав: «Щоб тебе голова не боліла»,
бо в мене дуже боліла голова.

А ви почали усміхатися —
ви більше не боялися божевільних.

А тепер, умираючи, кажу:
браття і сестри,
щоб ви не боялися і привидів,
я приходитиму при світлі дня.

*ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ДМИТРА
З КУТІВ ДО ГАЛИЧАН*

Я прочитав Книгу Мертвих, кажу:
країна мертвих старша від країни живих,
там немає Галичини,
там нема героїв,
дарма ваші герої все забрали з собою.
Невже не з вами, а т а м
вирішуються питання честі?

Виносили ви своїх покійників,
їхніми домовинами
тричі стукали
О пороги їхніх домівок —
тричі прощення просили.
Чому нині
кладете в труну горілку?

Голови дітей ваших померлих
ви покривали вовною,
а чим покриваєте голови
ваших байстрюків на базарах Європи?

Говорив-бо я вам:
не божевільних і привидів бійтеся, галичани!

Коли мордували вашу церкву,
ви збиралися докупи в темному лісі
І молилися.
А що нині чините в храмі?
Ви поставили свою правду про Спас
понад самого Спасителя.

Говорив-бо я вам:
приходитиму при світлі дня.

Коли жив я з вами,
часто мусив ходити лісами,
і якщо сніг застав мене

у буковому лісі,
я бачив, як падає сніг,
а в смерековому віти закривали його,
але я чув, як падає сніг,
хоч падає він нечутно.

Браття і сестри!
Сніг іде із одного неба
і вкриває до Божої весни
нашу Галичину,
прекрасну, як передсмертна посмішка.

КОЛОМИЙСЬКА ЕЛЕГІЯ

*Пам'яті мого вчителя
Володимира Ріпецького*

Посипав з хвої срібний пил.
А зір — замало.
І ріща із останніх сил
мені палало.

Я миттю переплив ріку,
як пісню млосну,
де ти сто літ, як в сардаку
пішла на Босну.

З тобою сестри і брати,
й вуйки з вуйнами.
А сивий пил із темноти
завис
над нами.

Бо під зірками на горі
палає хворост.
Під сардаками — кептарі
і горло, й голос...

І засипає срібний пил
юдоль по сволок.
Ти йдеш по нім
з останніх сил.
І грає волох.

САД

Юрієві Приходьку

— Що таке рай?

— Рай — це гарний сад.

(Із підручника для недільних шкіл)

Сьогодні — немов у саду.
На голих осінніх деревах
вовтузяться, роблячи рейвах,
куди лише я не піду.
А голі дерева мовчать.
А листя дощами прибите
додолу. Кругом непроглядь.
І смішно, що скрізь верещать,
немовби їх будуть ловити.
Самі вже кивають: ловіть! —
незрібно в колишніх одмінах,
бо навіть на зламі століть
не все відійде мимохідь.
Хто повзав отут на колінах,
я знаю: був вищим від них.
Був вищим і нижчий від тіні.
Та мова сьогодні про тих,
кого засипає не сніг,
а голі дерева осінні.
День Суду не буде страшним,
а буде зимовим і тихим.
Над садом стоятиме дим
із хати журби,
а під ним
літатимуть ангел зі снігом.
Зберемось тоді ми в саду,
що мав би ще трохи стояти
у вікнах зимової хати.
Я ватру в печі розкладу.

ПЕРШИЙ СНІГ

Ярославіві Павлюку

Притишив кров. Притишив крок.
І вищі стали гори.
Йде перший сніг, немов пророк,
в якого серце хворе.

Як важко дихати йому!
Як свіжо докоला!
Ступає у порожню тьму
нога різьблена, гола.

Йде сніг — немов під гору йде —
ледь дише, хоч безплотний,
і палець на уста кладе,
як знак мерця холодний.

О ні, то холод родовий.
А в ньому серцю легше.
Йде перший сніг на поклик мій.
Такий, можливо, вперше.

ДВІ РАНКОВІ ПІСНІ

(Альби)

I

Ми підійшли до церковних стін
і стояли до рана.

А потім я лишився один.

Я тут один, кохана.

Я зостаюсь, моя золота.

Тому, що я тут, моя зоре,

сіла вранці на коні чота,

та, яка вмила гори.

Я тут один, моя золота.

Тому, що я тут віднині,

сіла вранці на коні чота,

та, яка не загине.

Та, яка завтра впаде, як сніг,

і вкриє мене, моя рідна.

І серце моє — навіть з рук твоїх

відскочить від того світла.

Я тут не в засідці, не на посту,

я тебе жду, моя пташко.

Ти прилітай на черешню ту,

якою святили паску.

Ти прости мені, серце моє,

цвіт білий, листя зелене.

У Господа Бога кара ще є.

Є кара для мене.

...Це наша черешня. Вона легка,

її обняла моя мила,

бо я попросив, щоб її рука

мого коня пристрелила.

II

Водохреще моє, Відорщі,
мій Йордан, от нарешті мій.
Ти прийшла, щоб закрити очі.
І шепчуть тобі: «Обмий».

Встала б мати зібрати сина,
одвернути тебе: «Не руш».
Палахкоче твоя хустина —
темна явида змійних руж!

Водохреще моє, Відорщі,
мій Йордан, мій свячений сніг.
Я обняв його серед ночі
й задушити його не зміг.

Ти в снігу стоїш на Відорщі,
хустку крик зірвав і поніс.
На смереці вона тріпоче —
зачепилась за Чорний Ліс.

Смеречина втримала хустку,
на чоло тобі опуска.
Щоб твій голос гладив галузку,
пий свячену воду з дзвінка!

Я лежу в снігу на Відорщі,
тобі шепчуть: «Мерця обмий...»
По мені ще повзають воші —
значить, я ще трохи живий.

Не віддам свою темну ружу,
навіть ангелові не дам.
Ти мою палаючу душу
над чолом несеш на Йордан.

...Вранці водохресної днини
поцілуй мене, чуєш? Вмить
в небо вистрілять карабіни.
Хустка з губ моїх відлетить.

**ВОСЕНИ,
НАПРИКІНЦІ 40-х**

І в церкві недобре, навіть на сповіді
(випитує піп: «Кого вбив?», пастир).
І в тебе недобре, навіть тоді,
коли залишаємося удвох.
Не можу тебе обняти,
бо страшно скрізь і страшно,
стоячи на такій землі,
цілувати тебе.
Добре тільки у стайні,
коли доїш корову,
а я даю сіна вівцям і ягнятам
і довго дивлюся в їхні очі,
бо тільки там залишилося
щось лагідне, щось людське, щось материнське.
Тільки маржина ще вміє спати,
як ми уміли,— хай спить,
я постелю їй
сухого листу з горища на стайні.

Та враз від різкого крику дальньої птахи
з рук падає кошіль
і листя засипає тебе, літає навколо
тебе, яворове листя, букове, багряне, золоте!
Піднімає тебе, відриває від цієї землі
разом із молоком,
і я в страхі підхоплюю тебе на руки
аж на горищі — я обнімаю тебе!
Я тебе обнімаю.
Я вперше зриваю з тебе одягу страху,
і в ту ж мить нас одягає листя
букове і яворове,
яке літає і літає
і не хоче з нами впасти і вмерти.
Я люблю тебе тут, обціловую тебе в цьому листі,
відціловую букове на грудях твоїх,
яворове проціловую на твоїх очах,
бо між нами й землею кривавою

мирно спить маржина
із людськими заплющеними очима,
а над нами тихо співає
букове листя і яворове,
мила моя...

...Коли виводили
із зав'язаними за спиною руками,
забили голову його у яму,
куди витікало все жолобком зі стайні;
притиснули важкими
від осінньої грязюки чоботами
і тримали доти,
доки літав перед їхніми невиспаними очима
яворовий, а може, буковий листок.

Я НЕ ЗНАЮ ТОГО, ХТО ПРИВІВ

На ворізках колиска під
самою стелею — так дід
ладнав, сам прив'язав на
сволок.

За шнур колиску колисав
вояк — поранений лежав
на лаві, ще не легінь —
отрок.

На Петра з лісу принесли,
криваві зняли постולי
у пісні: *най жию* — *най
гину*.

Він вижив, більше не співав,
стогнав, дитину колисав,
бо добрі газди роблять сіно.

Дитя сміється, плаче, спить,
боєць поранений лежить
під ним — ще сам дитина, отрок.
Колише немовля вояк,
застогне й заколише так,
що скрипне сволок.

Він побачив того, хто привів,
ще крізь ліс, ще ніхто не гримів,
ще дитя встиг він розколисати,
і на себе — коц, ліжник, рядно,
щоби постріл не вчуло воно...
Хто привів, той ввірветься до хати

і залякне, як ті, що із ним,
бо колиска зі скрипом страшним
розколихує тверді і води.
Бо дитя не розбудить ніхто!
Не підніме своє копито
той, хто водить і хто за ним ходить.

Я не знаю того, хто привів.
Крізь ліси я його не уздрів.
Та іде він! Веде він! — я знаю.
Він іде, хоч від страху кричить!

ПСИ ЮРІЯ ЗМІЄБОРЦЯ

*Ми закопувались доти,
доки нас не спинили джерела.*

*А потім прийшли дерева
і стали над нами.*

*А потім прийшли пси
і вили над нами.*

*А потім принесли дівчину,
і в неї була одна рука.*

*І ми зимували так,
як зимують вода і вогонь.*

*А потім ти сказала: «Христос воскрес!»,
наша однорука весно.*

Нарешті ми втекли,
але не могли зупинитися і жити далі —
ми піднімалися крутою горою
все вище і вище —
ми наближалися, підходили впритул
до хмар важких і темних,
які, може, і врятували нас,
але вкоротили нам Великдень
і тепер не дають зупинитися —
притягують нас, давлять, затягуючи
у круті вири темних вихорів.
Ми пройшли крізь них,
і гейби скинувши з плечей храмові плити,
легко вийшли на самий верх,
і тільки тоді збагнули:
на землі була ніч.

Лише вершина гори,
ще мертва після зими,
стриміла над чорною лядою хмар,
що наглухо закрила той кривавий погріб,

звідки ми ледве втекли,
і тепер сидимо на вершині гори,
облиті різким місячним світлом.
Воно тільки тут — з нами й над нами.
Ми покидали скривавлену одіж
і закопали її під ногами у хмарах.
Ми сиділи в такому світлі,
що не відчували холоду і болю,
навіть наготи своєї не помічали.

Ми бачили тільки верхи
сходжених з дитинства гір —
вони вирвалися, як і наша вершина,
із безмежного клубочища хмар,
і на кожному верху,
облитому щоразу різкішим сяйвом,
сиділи якісь люди.
Ми не знали, хто вони і звідки,
ми не знали, коли вони...
Ми не знали, живі вони чи мертві,
але яке це має значення,
адже і їм довелось
проломити своїми головами
ці хмари!

Ми розгледіли кожну ватагу втікачів
і забули всі слова.
Навіть плач і крик.
І тоді в нас у ногах
прошмигнули вовки.
Вони не підважували хмари, як ми,
а легко випірнули з них
і вмить оббігши нашу вершину,
замотавши в сліпучий клубок
наше місячне мовчання,
знову пірнули в густе хмаровище
і так само легко виринули
на сусідньому верху,
так само обмотуючи інших утеклич.

Ми проводжали їх
одним хижим поглядом
на кожную вершину,
уперше уздрівши, які ми голі
і які ми нерухомі
без очих вовків,
крім яких нам нічого вже в світі
бо вони прив'язали нас один до одного,
обмотали всі ватаги,
переснували нас під своїм місяцем,
пірнаючи і виринаючи
у хмаровищі юдолі земної.

І ми притулилися плечима один до одного,
міцно, як люди, які вже знають,
що буде весна і буде трава,
і тому за це
знов доведеться зимувати в землі,
і за це тепер
назавше тулимось один до одного,
і це буде,
і цього не може не бути,
бо в ногах
знов прошмигнули вовки —
вірні пси Георгія.

ПОЕТ У ПОВІТРІ

Яке зусилля пса стати ластівкою!

Ф. І. Жлорка, із книги «Поет у Нью-Йорку»

Є вірш, без якого розсиплеться склеп, ніби вірш,
який, ніби склеп, умлівіч зламом блискавки виник.
Останні слова не догледиш, як нігті покійник,
і слово останнє усе-таки занапастиш.

Та спокій стрімкого склепіння усе-таки мав,
забувши, кому і чому пропадати раптово.
В порожнім повітрі зірветься одне тільки слово —
не з губ, а з землі — із холодних космацьких отав.

Каральні, очисні стихії води і вогню!
Тяжіння землі після вас — то самотність на небі.
Поет — у повітрі. У легшім від ластівки склепі.
Належне віддав Переможцю, змії і коню.

Під шкірою в нього вже ткалі божисті не тчуть.
То звідки ж ця музика, Господи?
Також пропадає?!
Диявол думки не читає. А цей Тобі нащо?
Й так з нього, як маску, небесне склепіння зірвуть.

Він чув: перед півнями скверно прокинулись пси —
яким же це вітром вертає пора наша рання?
Щоб жертви принесені знову нести на заклання?
Нема в Твоїм допусті — перемикати часи.

Є склеп, без якого розсиплеться вірш, ніби склеп,
який, ніби вірш, вибухає в землі умліока,
та нігті мерця вже видлубують глину з осколка,
і слово прорветься в повітря!
В повітрі — поет.

Поезіє, порятувала
ти плоть мою не раз, не два.
Ти голову оповивала,
коли палала голова.

Не хочу більше твого дива —
я і в повітрі знав межу.
Прости, коли говорю: мстива,
але я знаю, що кажу.

КИЇВСЬКА ПОВІСТЬ

(Сорок строф)

Пам'яті Віталія Никитюка

Я не можу бути іншим.
Мартін Лютер

Рік, другий, третій бачиш одне і те ж:
Ти мостом Пішохідним до нього йдеш,
Він на перила сперся посеред мосту,
Видно сто сот облич із Дніпрових вод,
Він заглядає в кожне із тих ста сот
І проводжає аж за Труханів острів,

Канів та Ольвію і за Евксинський Понт,
Де проступають у видавах інших вод...
Це вже відомо тому, хто йде. Рік, другий...
За спиною все ще темніє Княжа гора —
Найвищий (і найдорожчий) берег Дніпра,
Князь, вої, слуги-герої та інші слуги.

Поділ — інша річ, себто інше *місце*, однак
Погане воно чомусь не лиш *для собак**,
Але й для того, хто плентає вже до мосту,
А той, хто стоїть на мосту, на Подолі жив.
Ви сотню (на двох) розміняли, коли привів
Тебе у вселенну дитинства свого — на Волоську,

Де він у напівпідвалі зирив з вікна:
Литки в небесах крєпдешинних, різна шпана,
І гуси поважні, і коні, ну звісно ж, коні
З возами, а ще — Старицького ті ж зайці,
І менше на кожному пискові (на лиці)
Написано всякої подлости, ніж сьогодні.

* Обігрується рядок Леоніда Кисельова «Подол — плохое место для собак».

Хрестини у п'ятдесяті. Нічні свята.
Столи посеред століття. Серед моста.
При березі — цар Микола й цар Франц-Йосиф.
Ріко наша сива, як тебе заплести?
В яку *партизанську ніч посигіла ти*?
Ой чи же то кінь стоїть? Чиї то покоси?

Втім, тут починається повість. Рудольфо Хуан
Відкрив галичан іспанських (чи індіан)
У містиці точній, жорсткій і, як бритва, гострій,
Бо пишеться повість одним і всіма — одна,
Що всіх вже не вислати (чи хоч послати) на
Цей Тугорханів острів.

Отож, осіння Волоська. І все — таке ж,
Як у волоській музиці. Ти ідеш
Поруч із ним. Тут його колискова.
Він знався на музиці (чи не єдиний з вас),
Його фонотеки — тобі на життя якраз,
Аби Доницетті згадати не з Михалкова.

Музика. Скрипка волоська, її прорив.
«Тепер басейн, де стояв наш дім. Я водив
Дочку сюди на секцію після школи.
Коли мала попливла, постала мені
Стіна у воді з килимком на стіні:
Забуте ткання — не забуду його ніколи.

Лубковий сюжет: втікає вовк від ловців,
Що цілять у жертву з-за дерев і кущів...
Не скрипка волоська — ранений звір на Волоській.
Чому ти тремтиш, дитино? — питають царі
Лісові й водяні — старого старі.
Знов остро, як отрок, переживаю лови.

Пора перевтілень дитинних майне вочу,
І я загарчу, захлинаючись від плачу, —
Я знов не ловець, а жертва — хай і жорстока.
Лишаю знов по собі криваву росу,
Бо знов на собі не зброю ловця несу,
А знову несу прострелену шкіру вовка.

В басейні тоді просидів, як під замком.
З тієї стіни звільнився б одним стрибком,
Та плавали діти навколо, бавились діти.
І навіть мисливці отетеріли в кущах,
Кров ствердла, гарчання завмерло і рик потах,
А піна на писку встигла закаменіти.

Хист хижака в дитині, досвітній страх
В стіні очима застиг, кістками застряг,
Будинком у землю вгруз, перебравши ролі
В підземці, всмоктався в сні, щоб у вічнім сні
Сховати стіну, бо відбили на тій стіні
Крила свої й плавники янголи голі.

Невже та стіна входить в тебе, мов шкіні?
Як скотобойня — в Олеся, в Бодлера — сплін.
Ти в пісні тут засинав, пірнав у той Київ...
Доки загнаним звіром біг над Дніпром,
Невже і Христа з хрестом, й Шевченка з Франком
Змивали ночі і дні, води й помії?

Від кого ти втік? Кого ти перехитрив?
Твій нюх — від яких вовків? (чи псів?) — від ловців,
Бо вийшли на вовка й вовка не може не бути!
Куля одна для кожного, але сіль
Для тебе, вовчику-братчику, та що для всіх —
Поглянь з висоти творця *Червоної руги*.

Ось так в ойкумені нашій підносить дух,
Авжеж, не собачий (і вовчий, і ловчий) нюх.
І крапка. Вода. Стіна в червоних крапаках.
Не в кожній жертви вроджений трупний спирт,
Та все це можна списати на колорит,
Якби лиш не запах, панове. Якби не запах.

Ти чув *барвінкову*. Прибуде! Має прийти
І прошепотіти: «Це ти», й почути: «Це ти».
Інакше століття веселе не пережити.
Заквітчаний вже її кінь. Він віки чекав —
В кущах аж присвиснули! — от і вір, що не в кайф.
Мить — перескочиш цю гидь — в інше століття.

Вдруге прожите й відчуте — отрута. Невже
Навіть волоська музика не береже?
Зужиті мотиви стануть завтра шприцами
Такими ж. Юні тіла проштрикнуть стіну,
Загнані їхні зіниці в таку глибину,
Що не підніме й волоська, й ні та, що над нами.

І що я тобі скажу? — так тихо сиджу —
Теж ніби в засідці. Сам на себе. Іржу
Цього життя зішкребти, вимити б тіло
У воді, крізь яку ловці на ветхій стіні
Вже й самі забули куди — цілять мені
В груди — в дитинстві лякало, потім
смішило.

Бо смішно у двадцять, і смішно у двадцять п'ять
(Розкішно зворушливі числа ці римувать)...
у тридцять, у тридцять п'ять, у двічі по двадцять...
А молодість — найзапекліша із пропаж,
І вже товариство наше — розгардіяш,
І можна з нас, братця, (перед биттям) сміяться.

Відкуплення — скрипка волоська — як Молода,
Прибуде на конику — як прибуває вода.
Хіба ти не в цирку, доки скачеш по колу?
І від омерзіння не задихнутись щоб,
Ти, рисю пронісшись, переходь на галоп.
Твій демон — надійний кінь, якщо ти не йлоп.

Ти швидше невр Геродотів, ніж голий нерв,
Приймаючи смерть на лубку — з кущів і дерев
(Не лиш на лобку має значення, як умерти).
Для шкіри, що все ж пристойніша від одеж,
Тим більше нема (якщо є) значення теж,
Чи скинути її вчасно, чи раптом здерти.

Губами важкими ввімкнувши старе кіно
Долонь, губ, грудей, забути, що не дано
Не звести погоню до втечі в цій порожнечі.
Забути на віки вічні на цій землі,
Як плакало божество у досвітній млі,
І в нього були її губи, волосся, плечі.

Води, як вогню, невідомі ні час, ні чин,
Ні відповідь на питання: є хоч один?
Принаймні, одне ніяк не можеш не знати:
кров'ю одною спасенні всі ми і всі
забрьохані — до одного! — в кривавій росі.
Роси вже замало чи музики забагато?

Крещендо в *золотім гомоні* кістяків.
Дніпр спить. Йому *сняться леви*. Його мотив
В полинній викиді мови був і пребуде.
Андрій Первозванний дійшов, а Дух не зійшов.
З підвалу (напівпідвалу) почнемо знов?
Це кров вопіє? Чи як розуміти, паскуди?!

Кожен, як знав, відтоптав свій вилом (чи зсув),
Дехто й забув, на що посягнув, доки збагнув:
Поряд із ним — немовля — торгівець у храмі,
Який на даху сидів, а цей на дахах
Орудує; під ногами — і храм, і прах,
І вірні стають навколішки під ногами.

Справа не в містиці — в місті, у тому й річ.
Доки не ніч — *скільки світла, стільки облич**
Зовсім чужих, а як ніч почнеться глибока —
Впасти в цю воду, в цю хату і в цю стіну —
Тоншу за волос, міцнішу за кам'яну,
І відпустити вовка.

Страшно розбитись об те, чого вже нема,
У воді вітцівського дому зійти з ума,
Немов у вогні, в якому плавивись діти.
І навіть мисливці ховаються по кущах,
Й підбитий втікач — не жертва, а крах і прах;
А київська піна встигла закаменіти.

І плавно, як у воді, чужими — свої
Стають. І хто б не скинув шкіру змії,
Натомість сонцю й місяцю виставить іншу.

* Із поезії Поля Елюара.

Погоня (чи втеча) застигне у вічну мить,
Та скрипка волоська вночі на зміну болить,
Мов тільки в очиснім вогні стане видніше.

Бо те, що вода не змила, шкребли пером
Із птиці, яка не впоралася з Дніпром,
І думала (о наївна!): піший не схоче.
А що вже ті сіроманці — старі й малі,
Тим більше, ловці — плоть від плоті сеї землі...
Як завше, не знає ніхто української ночі!

Цих досвітків присмеркових і верх, і низ,
Цих родів цієї породи і кров, і слиз,
З пологів цих лона води сходять вогнями.
Печерний комп'ютерний сплет, кривавий клубок
Залишимо як документ — наївний лубок
Ми, зчеплені намертво іклами й пазурами.

Та хто б кого не загриз, а правда така:
Найглибше до сліз проймає жертва з лубка.
І недруга, Боже, храни від такої долі!
Я знов загарчу, захлинаючись від плачу —
Цю роль не приймаю, а про інші мовчу,
Прибитий чомусь у воді до стіни юдолі.

Знов діти пірнають в цей Київ — у цей басейн,
І доки він є — скільки світла, стільки дітей,
І все — як на вивісці (чи у візії лемка) —
«Центр підводного плавання». Зветься *Тритон*.
Назва як назва. Не містика і не сон.
Лови як лови. Лубкова мисливська сценка.

От лиш затягнувся сезон ваш, хлопці, тепер,
В сюжеті робоча назва ловця — мародер,
А вовк і лубковий — вовк — не воша лобкова.
І ми не курви, хоч не йдем на ви. І В і н, хлопці, є.
І місто це є. І сонце над ним ще встає.
І завтра, як завше, все почнеться зі слова.

Крізь ветхе тканиня виступлять ангели з вод,
І стежками найперших, які упали з висот,
На Київські гори зйдуть, де *Бога з машини*

Або виклик небес об'явить античний хор,
Й виклик небові — шабаш відьомський. Сльози потвор
Під ногами засяють — в пагорбах випнуть спину.

Повзуть до поверхні — на скрипку, бо Молода
Прибуде на конику. Доки наспіє орда,
Востанне волоських музик проси на Волоську.
«*Прощальний танець пані Молодої!*» Віват!
За рученьку білу твій наймолодший брат
Веде вже її в обійми твої серед мосту.

Ще трохи повітря. Вона не могла не прийти.
Не прошепотіти: «Це ти», — й не почути: «Це ти».
Ще трохи століття. Цю музику не прожити.
При березі — коник один. Він чекав, як міг.
Він навіть без тебе чекав — один проти всіх.
Він приніс її в обійми твої. Ще повітря...

Може, й дано написати повість одну —
Не писати ж її про ту, а чи цю шпану,
І про чернь, і про все, черню сховане за образами.
Якщо би вдалося вступити в наступний вік,
Сказати би про себе собі: се чоловік,
Який написав свого *Педро Парамо**.

Там — подорож у країну мертвих. Прийом
Старий, як наш Київ. Наших зрад ланцюгом
Ми зв'язані. Тут, як там — на землі ацтека.
На нас полювали теж. Нерв наших тем —
Ненависть.

Ми вже прийшли.

В підземку зійдем

На станції *Тараса Шевченка*».

Мабуть, життя — як говіння весняне (піст
Великодній), бо Воскресіння — не акт, а зміст.
А для дотримання посту не треба хисту,
Як для письма і музики. І на міст

* Повість Хуана Рульфо, 1955 р.

Пішохідний тебе покличуть не хист, не Стікс,
Хоч у Дніпрі із надлишком Стікса вмісту,

А товариство твоє, твоє золоте.
Хай і не так пахне там і цвіте,
Але ж свої — ошую і одесною.
Рік, другий, третій чуєш одне і те ж:
Наче спитавши: «Спиш?» запитуєш: «Їдеш?»
Він мовчить. Тобто, нічого не чую.

ДЕ ГУЦУЛИ?

У музеї гуцульськiм у Коломиї
питає: де гуцули? —
махнуть рукою за річку Прут,
де на обрiї —
перші пасма українських Карпат:
он там.
І наразі все зрозуміло крім одного:
чому Коломия — столиця Гуцульщини?

Коли піднімаєтесь в Уторопи —
село поета Тараса Мельничука,
на питання: тут гуцули ?
кажуть: гуцули — далі,
і показують на Пістинь —
село художника Олекси Бахметюка —
це ж на мапі його кахлів позначені
кожен гуцул, його кiнь і його кріс,
але в Пістині

кажуть: гуцули — далі і показують на Шешори —
незабутній курорт імперії «Серебрістие водопади»,
бо гуцули подібні до своїх водоспадів,
але в Шешорах річка зветься Пістинька і там
кажуть: гуцули — далі і показують на Черемош,
ніби аж там водоспади золоті,
бо й справді: де гуцули, як не на Черемоші? —
але й на тих берегах
кажуть: далі, далі...

І ви вже нічого не розумієте,
бо гуцулів нема,
ніби забрав потоп чи сніговий обвал,
а їхні столиці є і їх все більше:
Косів, Верховина, Яремче,
Криворівня, Рахів, Космач,
а останні навіть із особливим означенням:
Криворівня — українські Атени,
Рахів — гуцульський Париж,
Космач — бандерівська столиця,
а гуцули — далі.

І нарешті на горі Грегів,
на самім верху —
тільки суворі камені з предковічним мохом,
які стоять затято, як вірні побратими,
що поклялися на крові з мізинних пальців,
бо ближчає небо і смерть, і вічне життя,
а гуцули — далі.

І нарешті все зрозуміло:
це тільки привал.
Витирайте піт з лиця,
сідайте на вічні, надійні камені,
дихайте до запаморочення — аж доки
не забудете,
де, як і хто скурвився —

доки не забудете того,
хто сидить тепер на цім камінні,
у цьому розрідженому повітрі,
без усієї мрази, в якій бовтався внизу, —
тільки із мерзеною своєю правдою про себе,
яка не визволяє, а добиває, —

завмер поза шумом крові, гулом крові —
тільки в оглушливо пронизливому дзвоні простору
застиг без серця та очей,
що їх забрали птахи,
які вночі на Греготі
ревкають лячніше від лютих звірів,
а ви

вже самі рвете себе на шмаття,
ніби хочете птахам цим ненаситним допомогти
підняти себе в повітря —
тільки в небо — гадаєте ви —
хай потрішки, по шматочку —
хай так — як стерво — нехай хоч так —
небо — небо — небо — пригадуєте ви —
забудьте про все.

Це тільки привал.
Ще не фінал.
Далі — гуцули.

ЗМІСТ

Заклинання	5
------------------	---

I

Олень Онуфрія	6
Мешканець: сонет	7
Леонардо: сонет	8
Поет у повітрі	9
1745 — петрівка	12
Сигла	16
Крук	20
«Цілуючи дах дзвіниці...»	21
«Ну хто ж, як не Хоре, порозвіяв твої чорно-сині?...»	22
«Ідуть прокажені. Леправі не можуть не йти...»	23
Павуки пам'яті	
I. «І рука, що уві сні затерпла...»	24
II. «І слово не спалахне...»	25
III. Сонет	26
Стилізація: сонет	27
Сова	28
«Кров запікалась на кігтях...»	29
«На весіллі рантом заголосять...»	30
Нічні кіоски — 93	31
«Ти кажеш: нині день наш такий...»	33
«Під гору тягнуть сіно коні...»	34
Серпень за старим стилем	35
Поет у повітрі	38
Ранкова пісня в Парижі	39
Змія	40
«Я звертаюсь до тебе...»	41
Верхами біжить	42
«Чуєш мене? Багряні захід і схід...»	45
«Гудуть печери із осінніх гір...»	46
«Старовинні світанки осінні впадковуєш ти...»	47
«Гори, де був я молодим...»	49
Єзавель	51
Поетові у повітрі	64
Смертні в музиці	66

«Повітря вона жує (жива? нежива?)...»	67
«Без сповіді, без причастя...»	68
«Навіть не фарсом трагедія стала — жартом...»	69
Прощання з гуцульською кахлею.....	70
Комуналка на Франка	72
Потоплений час	75
Карпатські олені	76
Повертаються	78
Вибір	81
Триптих	
I. «Вишнева хмара вигнула столицю...»	82
II. «Буде осінь. І голуб голубку обніме крильми...» . .	84
III. «Немовби кадри — в тьму...»	85
«Бути має ніяково тим...»	86
Ризи	87
Сонет смирення	89
Сонет прощення	90
«Ліс облетів за одну ніч. А ще вчора...»	91
Веселі діди 47-го	92
Щурі	94
Рембрандт	96
Пам'яті Тараса Мельничука	97
Чорні хлопці	101
Найсумніший у Києві лев	102
Лісна опівдні	104
Старовинний диптих	
I. «Той липневий, той літеплий дощ...»	106
II. «Відпускаю тебе так...»	107
«Переплутані вулиці, якими йдем...»	108
Лубок	109
«Над Говерлою два орли...»	110
Фреска	III
«Не продасться кров Агця...»	112
Arg poetica	113
Космач	114
II	
«Аркуш льоду. Лід. А де ж ріка...»	116
«Місячної ночі...»	117
«Вибігла серед ночі з хати...»	118
«Перед тобою, над горою - ліс темний...»	119
«Остання коляда — букві...»	120

«Дальнім грунем...»	121
«Я прокинувся в серпні...».....	122
«На ту стаську вийшов я вночі...»	123
«За вікном — водоспад. І таке мерехтіння...»	125
Художник	126
Старовинний пейзаж.....	127
Оглядаючись	128
Дорогою на Мончели.....	130
Осінні пси Карпат.....	131
Дидактичний етюд.....	132
Кілька хвилин Першої світової	133
Старий завіт	134
«Багато небесної сходить краси...»	136
«Прийшли вночі. “Твій, діду, син умер...”.....	137
Ми принесли із космосу сивих овець	138
Нічні дзвони Володимирського	139
Чоловічий танець	141
«Запахли яблука у сіні...».....	142
«Я жив у пні обпаленім, як вуж...»	143
«Спасителем чи сином не обнятим...»	144
Молодий ліс	145
«Щороку...»	147
«Я вівці чорні й білі розгубив...»	148
Влітку, наприкінці 80-х.....	149
Замело	152
«Я промчався тунелем тих літ...»	153
Маріс, ...	154
Коса	156
«Кроки на смерековім помості...».....	158
«Я змалку боявся поганого ока. Зомлів...»	160
Перше послання Дмитра з кутів до галичан	161
Друге послання Дмитра з кутів до галичан	163
Коломийська елегія.....	165
Сад	166
Перший сніг	167
Дві ранкові пісні	168
Восени, наприкінці 40-х	170
Я не знаю того, хто привів	172
Пси Юрія Зміборця	173
Поет у повітрі	176
«Поезіс, порятувала...»	177
Київська повість	178
Де гуцули?	186

Літературно-художнє видання

Василь Герасим'юк

СМЕРТНІ В МУЗИЦІ

Художнє оформлення *Олега Коси*

Комп'ютерна верстка *ТОВ «Логос Україна»*

Підписано до друку 09.04.2007.
Формат 84x108/32. Гарнітура Тайме. Друк офсет.
Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 11,8.
Умовн. фарбовідб. 12,6. Обл.-вид. арк. 8,0.
Зам. № 1026

ТОВ «Логос Україна»

04050, м. Київ, вул. Мельникова, 12.

№ свідоцтва: 39114046

WWW.LOGOS.BIZ.UA

LOGOS@LOGOS.BIZ.UA

LOGOS_UKRAINE@UKR.NET

Віддруковано з готових діапозитивів
у друкарні ПП «Медобори - 2006»
(свідоцтво ДК №867 від 22.03.2002 р.)
32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. П'ятницька, 9а,
Тел. (03849) 2-72-01, 2-20-79 •

Василь Герасим'юк

Г37   **Смертні в музиці: Вірші та поеми.— К.: Логос**
Україна, 2007.— 192 с.

ISBN 978-966-2120-00-4

Книга віршів лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка — про неминучість завершення земного існування і непроминушість духу. Автор нерозривно поєднаний витоками своєї творчості з рідною Гуцульщиною, де виріс, із традиціями трембитарів та різьбарів. Унікальна метафорика віршів Василя Герасим'юка вражає кожного читача.

4702640202
"205-2007" БЄЗ оголош.

ББК 84 Ук7,5